

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Interne beheersing
- Samenwerking

Gemeente Hengelo

Accountantsverslag 2020

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
29 juni 2021

Echtheid van dit digitale document controleren? www.hengelo.nl/controleeruwdocument

Bron foto: gemeente Hengelo

 Interactief pdf-rapport

 Aanbiedingsbrief Kernboodschappen Conclusie controle Jaarstukken Interne beheersing Samenwerking

Aanbiedingsbrief

Aan de gemeenteraad
van de gemeente Hengelo
t.a.v.: de heer G.J. Eeftink
Postbus 18
7550 AA HENGELO

29 juni 2021

Geachte leden van de raad,

Hierbij bieden wij u ons accountantsverslag aan dat wij hebben opgesteld in het kader van onze controle van de jaarrekening 2020 (de ‘jaarrekening’) van de gemeente Hengelo. We hebben onze controle uitgevoerd in overeenstemming met ons controleplan 2020 van 13 november 2020.

Dit verslag heeft betrekking op de belangrijkste waarnemingen en bevindingen uit onze controle 2020. Deze bevindingen zijn openlijk en constructief besproken met de ambtelijke organisatie en de portefeuillehouder financiën.

We hebben de inhoud van dit verslag daarnaast toegelicht aan de werkgroep accountancy op 15 juni 2021 en de raad op 22 juni 2021.

Hebt u nog vragen, neemt u dan contact met ons op. Wij zijn uiteraard graag bereid om de inhoud van dit accountantsverslag nader toe te lichten.

Wij bedanken u en uw medewerkers voor de samenwerking en medewerking tijdens onze controle.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

S.J. Dul MSc RA
senior director

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Leonard Springerlaan 35, 9727 KB Groningen, Postbus 8060, 9702 KB Groningen
T: 088 792 00 50, F: 088 792 94 24, www.pwc.nl*

‘PwC’ is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

 Aanbiedingsbrief Kernboodschappen Conclusie controle Jaarstukken Interne beheersing Samenwerking

Onze kernboodschappen

Wij hebben een goedkeurende verklaring afgegeven

De controle van de jaarrekening 2020 is afgerond. Wij hebben hierbij een [een goedkeurende verklaring](#) afgegeven op de onderdelen getrouwheid en rechtmatigheid. Er zijn geen bevindingen inzake WNT en SiSa.

Proces jaarrekeningcontrole beter verlopen, verder investeren noodzakelijk

Het jaarrekeningproces 2019 was moeizaam met een late afronding en veel bevindingen. Hengelo heeft in 2020 geïnvesteerd in o.a. projectmanagement en inhuur van extra kwalitatieve ondersteuning (o.a. BBV-kennis). Dit heeft een positief effect gehad op het [jaarrekeningtraject](#). De afstemming is goed verlopen, aandachtspunten uit de tussentijdse controle zijn hierbij grotendeels actief opgepakt. Het is nu belangrijk om te komen tot een structurele verankering van deze kwaliteitsimpuls. Daarbij zien we ook diverse inhoudelijke onderdelen waar de kwaliteit van oplevering een aandachtspunt is (o.a. grondexploitaties, subsidies, voorzieningen). Het is belangrijk om hier in 2021 verdere kwaliteitsmaatregelen te treffen (o.a. deugdelijke onderbouwing, het zichtbaar aantonen van getrouwheid en rechtmatigheid).

Kwaliteit van het jaarverslag

Het [jaarverslag](#) 2020 is goed leesbaar. Positief is o.a. de informatiewaarde in de paragrafen, een afzonderlijke paragraaf over de gevolgen van COVID-19 en duidelijke toelichtingen op de balans. De leesbaarheid kan verder worden verbeterd door afwijkingen tussen de begroting en de werkelijke realisatie nog concreter toe te lichten (wat is de onderliggende reden?) en het gebruik van meer infographics c.q. grafieken.

Waardering grondexploitaties adequaat onderbouwd

De grondexploitaties van de gemeente Hengelo zijn per eind 2020 geactualiseerd. Op basis hiervan zijn de getroffen voorzieningen op diverse grondexploitaties naar beneden bijgesteld (met een positief resultaat over 2020 tot gevolg). Wij kunnen instemmen met de waardering van de grondexploitaties, maar vragen wel aandacht voor de monitoring van de programmering van bedrijventerreinen en kantoren. Mede door het uitblijven van grote verkopen en de beperkte vraag brengt dit mogelijk risico's met zich mee voor de komende jaren. Uit onze controle kwamen [veel bijzonderheden](#) naar voren, veelal aspecten waar Hengelo in het verleden keuzes heeft gemaakt, maar waarbij nu niet altijd zichtbaar wordt voldaan aan het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten ('BBV', o.a. verwerking van wegen en vastgoed in de grondexploitaties). Hengelo heeft dit aanvullend onderbouwd. Hierdoor is het aantal bevindingen uiteindelijk beperkt. Het is belangrijk dat de kennis die nu vaak bij medewerkers in het hoofd zit meer wordt gedocumenteerd. Wij adviseren hierbij om ook in raadsvoorstellen al een link te leggen naar het BBV.

Onzekerheden in prestatielevering sociaal domein

Uit onze controle op de [prestatielevering](#) voor de kosten zorg in natura en PGB komt in totaal € 4,9 miljoen aan onzekerheden naar voren. Voor de PGB-lasten (€ 1,5 miljoen) heeft Hengelo de keuze gemaakt om geen expliciete controles uit te voeren op de prestatielevering. Daarom is de gehele PGB-last als onzeker aangemerkt. Daarnaast is voor de zorg in natura voor diverse instellingen geen controleverklaring ontvangen dan wel heeft Hengelo geen andere werkzaamheden uitgevoerd op de prestatielevering. Dit levert daarom een onzekerheid op van € 3,4 miljoen.

 Aanbiedingsbrief Kernboodschappen Conclusie controle Jaarstukken Interne beheersing Samenwerking

Vervolg kernboodschappen

Aanbestedingen

Uit onze [controle op de naleving van Europese aanbestedingsrichtlijnen](#) hebben wij voor € 794.000 aan bevindingen. Ten opzichte van vorige jaren is dit een verbetering. Dit reflecteert daarmee ook de aandacht die intern wordt besteed aan het verbeteren van het inkoopproces. Gedurende de controle is gebleken dat het inkoopbeleid in het verleden door de raad is vastgesteld en hierdoor onderdeel moet zijn van het normenkader voor de accountantscontrole. Wij hebben hier aanvullende werkzaamheden op uitgevoerd. Hieruit komt een bedrag aan geëxtrapoleerde onrechtmatigheden naar voren van € 1,37 miljoen. Dit vanwege bijvoorbeeld het niet op de juiste wijze in de markt zetten van opdrachten. In totaal komt de totale fout op € 2,1 miljoen.

Bevindingen in administratieve verwerking ICT-kosten en toerekening kosten/baten aan het juiste boekjaar

Uit onze controle zijn bevindingen naar voren gekomen ten aanzien van de [administratieve verwerking van ICT-kosten](#). Ook de [toerekening van baten en lasten aan het juiste boekjaar](#) is hierbij een breder aandachtspunt. Wij hebben bevindingen met betrekking tot o.a. bouwleges en algemene kosten. Wij adviseren het college de interne beheersing op deze onderdelen aan te scherpen (o.a. inrichten van interne controles).

Voorzieningen

Hengelo kent een aantal [belangrijke voorzieningen](#). In 2019 kwamen hiervoor belangrijke bevindingen naar voren. Hengelo heeft deze aandachtspunten opgepakt en uiteindelijk voor de controle 2020 adequaat onderbouwd. De voorziening samenwerking schoolbesturen (€ 2,3 miljoen) is hierbij gebaseerd op de in 2021 gemaakte afspraken met het schoolbestuur. Op basis van het BBV is deze voorziening daarmee terecht verantwoord. Wij vragen in algemene zin wel aandacht voor de kwaliteit van de oplevering van de voorzieningen. Het verkrijgen van de juiste informatie uit de organisatie kost veel tijd (zowel intern als in onze controle).

Tijdelijke ondersteuning zelfstandige ondernemers (Tozo)

Door de uitbraak van Covid-19 heeft het rijk de Tozo-regeling geïntroduceerd. Deze regeling moest in 2020 in een korte tijd tot uitvoering worden gebracht. Via ROZ Groep is de gemeente Hengelo verantwoordelijk voor het uitvoeren van deze regeling voor diverse regiogemeenten. Door een goede samenwerking tussen de gemeente Hengelo en PwC is er bij alle verantwoordingen 2020 naar de deelnemende gemeenten een verklaring verstrekt met een goedkeurend oordeel. Uit de controle van de lasten die in de jaarrekening van Hengelo zijn opgenomen komen geen materiële bevindingen naar voren. Voor 2021 is een belangrijk aandachtspunt om invulling te geven aan de opvolging van signalen van het landelijk Inlichtingenbureau. Wij adviseren het college om hier tijdig mee te starten en de werkzaamheden hiervoor adequaat te documenteren (aangezien hier ook in 2021 een uitgebreide accountantscontrole op wordt toegepast).

Aanbiedingsbrief

Kernboodschappen

☆ Conclusie controle

Speerpunten van de raad

Jaarstukken

Interne beheersing

Samenwerking

Ons oordeel bij uw jaarstukken 2020

1

Uw jaarrekening geeft een getrouw beeld

Wij hebben de controle van de jaarrekening 2020 van de gemeente Hengelo (inclusief [SiSa-bijlage](#) en [verantwoording WNT](#)) afgerond en hebben een goedkeurende verklaring afgegeven op de onderdelen getrouwheid en rechtmatigheid. De [reikwijdte](#) van onze controle is ongewijzigd ten opzichte van ons controleplan.

2

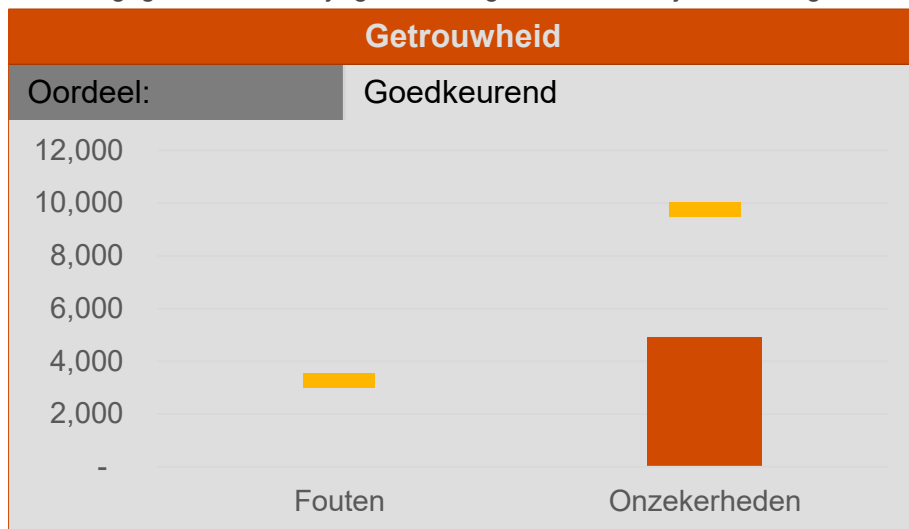
Geen ongecorrigeerde controleverschillen geconstateerd, alleen bevindingen ten aanzien van rechtmatigheid en onzekerheden sociaal domein

Onze bevindingen ten aanzien van de getrouwheid zijn allemaal aangepast. Hierdoor resteren er alleen nog bevindingen ten aanzien van de naleving van inkoop- en aanbestedingsregels (fouten [rechtmatigheid](#)) en onzekerheden ten aanzien van het sociaal domein ([getrouwheid](#)). Aangezien deze binnen de tolerantiegrenzen vallen, hebben wij een goedkeurende verklaring afgegeven.

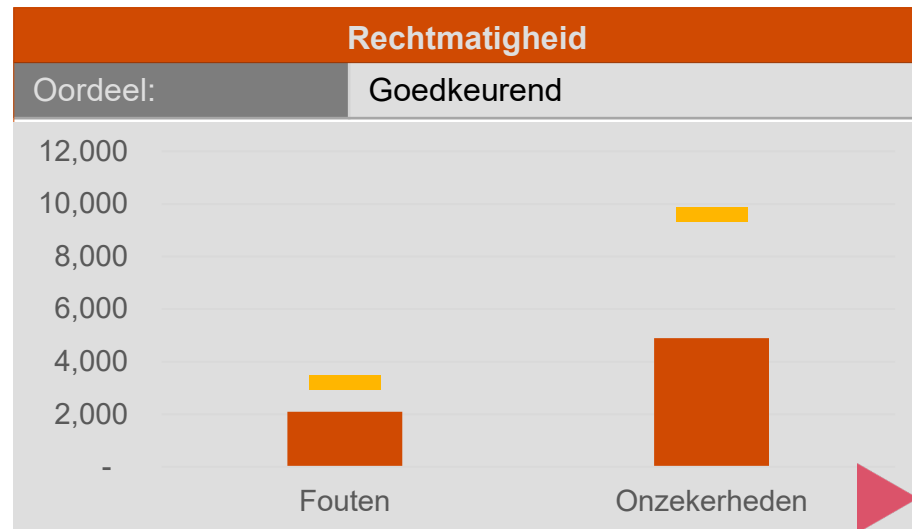
3

Jaarverslag verenigbaar met de jaarrekening

Wij hebben vastgesteld dat de andere informatie die samen met de jaarrekening wordt gepubliceerd, bestaande uit het jaarverslag, de overige gegevens en de bijlagen, verenigbaar is met de jaarrekening.

■ = absoluut bedrag fouten of onzekerheden x €1.000
 ■ = door u vastgestelde goedkeuringstolerantie x €1.000

Aanbiedingsbrief

Kernboodschappen

☆ Conclusie controle

Speerpunten van de raad

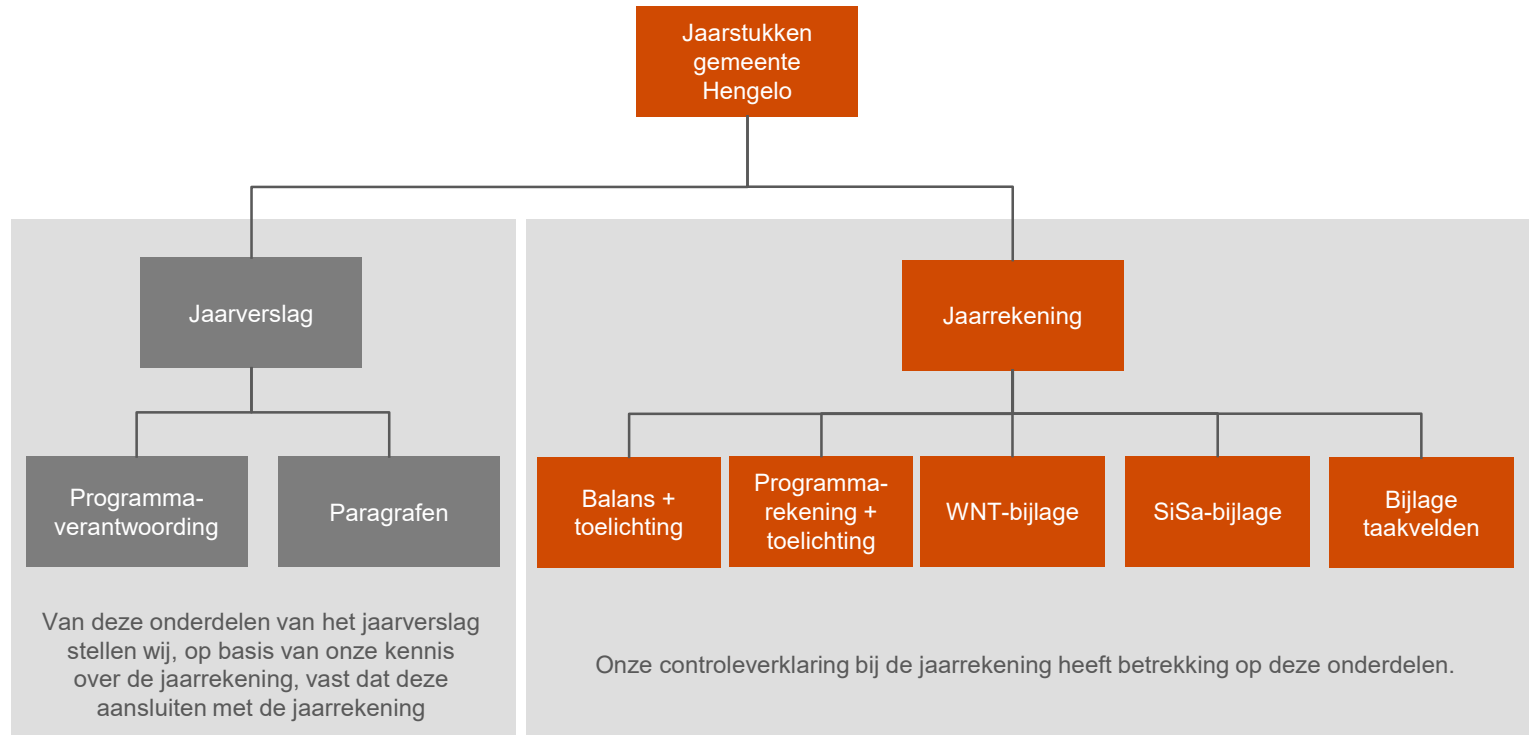
Jaarstukken

Interne beheersing

Samenwerking

Reikwijdte van onze controle

De reikwijdte van de controle is zo ontworpen dat er voldoende controle-informatie wordt verkregen met betrekking tot uw jaarrekening, ter ondersteuning van een kwalitatieve controle. In het controleplan hebben wij afspraken met u gemaakt over de reikwijdte van de controle. Wij bevestigen dat de definitieve reikwijdte van de controle gelijk is aan die in het controleplan. Onderstaand hebben wij een samenvatting opgenomen.

Aanbiedingsbrief

Kernboodschappen

☆ Conclusie controle

Speerpunten van de raad

Jaarstukken

Interne beheersing

Samenwerking

Niet-gecorrigeerde controleverschillen inzake **getrouwheid** zijn niet materieel

Alle controleverschillen ten aanzien van getrouwheid zijn aangepast in de definitieve jaarrekening. Wel resteren er onzekerheden ten aanzien van het sociaal domein. Deze zijn onderstaand weergegeven.

#	Beschrijving	Jaarrekeningpost	Fouten (€)	Onzekerheden (€)
1	<u>Onzekerheden sociaal domein ZIN in verband met niet aantonen prestatielevering</u>	Jeugd/Wmo		3,4 miljoen
2	<u>Onzekerheden sociaal domein PGB in verband met niet aantonen prestatielevering</u>	Jeugd/Wmo		1,5 miljoen
Totaal			-	4,9 miljoen

Aanbiedingsbrief

Kernboodschappen

☆ Conclusie controle

Speerpunten van de raad

Jaarstukken

Interne beheersing

Samenwerking

Overzicht van fouten en onzekerheden **rechtmatigheid**

Onderstaand hebben wij onze detailbevindingen op de aspecten rechtmatigheid en getrouwheid opgenomen boven de rapporteringstolerantie van € 160.000. Door op de bevinding te klikken krijgt u meer toelichting op de bevinding.

#	Beschrijving	Jaarrekeningpost	Fouten (€)	Onzekerheden (€)
1	Onrechtmatigheid EU-aanbestedingen en naleving gemeentelijk inkoopbeleid	Inkoop en aanbestedingen	2,1 miljoen	
2	Een ongecorrigeerde correctie voor ' getrouwheid ' is ook een bevinding voor rechtmatigheid	-	-	4,9 miljoen
Totaal			2,1 miljoen	4,9 miljoen

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- ☆ Conclusie controle

Speerpunten van de raad

- Jaarstukken
- Interne beheersing
- Samenwerking

Speerpunten van de raad

In onze natuurlijke adviesrol dragen wij bij aan het verder versterken van de kaderstellende en controlerende rol van de raad/werkgroep accountancy. De werkgroep accountancy heeft ons twee speerpunten meegegeven. Deze zijn onderstaand nader uitgewerkt.

Uitwerking speerpunt 1: de actualisatie van de kapitaallasten in de 2^e Berap 2020 zorgde voor aanzienlijk lagere lasten. Wordt dit veroorzaakt door goedkopere leningen en wat is het risico als de rente weer een stijgende lijn laat zien?

Kapitaallasten bestaan uit afschrijvingslasten en rente van vaste activa. De rente betreft hierbij toegerekende rente (er wordt rente berekend over de waarde van de vaste activa). Dit wordt als last verantwoord op het specifieke programma waar de activapost aan toe kan worden gerekend. Als tegenhanger wordt op het programma Bestuur en ondersteuning (treasury) een bate geboekt. Met deze toerekening worden de lasten per programma meer 'zuiver' weergegeven.

In de 2^e Berap 2020 is voor € 1,9 miljoen aan lagere kapitaallasten gepresenteerd. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat nog niet is gestart met het afschrijven van de investering in het stadhuis (€ 1,1 miljoen). In overeenstemming met de financiële verordening van de gemeente Hengelo start de afschrijving op 1 januari ná het jaar waarin het actief in gebruik is genomen c.q. de investering is afgerond. Vanwege vertraging is de ingebruikname van het stadhuis verschoven van 2019 naar 2020. Dit betekent dat de afschrijving van het stadhuis per 1 januari 2021 zal starten in plaats van in 2020. Er wordt in overeenstemming met de financiële verordening wel rente toegerekend aan het stadhuis, dit bedraagt in 2020 bijna € 0,5 miljoen (enkel het gebouw).

De verschuiving van kapitaallasten brengt in principe geen risico met zich mee, hiervoor is namelijk al een structurele dekking in de meerjarenbegroting opgenomen.

Uit de 2^e Berap blijkt daarnaast een voordeel op rentekosten als gevolg van herfinancieringen. Dit wordt echter niet als verklaring voor lagere kapitaallasten in de Berap genoemd. Het percentage voor de toegerekende rente wordt wel mede bepaald op basis van de werkelijke rentelast. Een lagere werkelijke rentelast leidt tot lagere toegerekende rente (waarbij ook rekening wordt gehouden met rentebaten).

De geldmarkt kent op dit moment een zeer laag rentepercentage voor het aantrekken van geldleningen. De gemeente Hengelo heeft in 2020 vier leningen ter waarde van € 43 miljoen volledig afgelost en hiervoor drie nieuwe leningen aangetrokken ter grootte van € 41 miljoen. Gemiddeld werd over de afgeloste leningen 3,8% rente betaald, terwijl over de in 2020 aangetrokken leningen 0,18% rente wordt betaald. Dit levert in 2020 een voordeel op van € 1,6 miljoen. Hieraan zitten op dit moment geen concrete risico's verbonden.

De gemeente Hengelo heeft diverse geldleningen verstrekt aan de woningbouwcorporatie Welbions. De verstrekte leningen aan Welbions worden gedekt door middel van door de gemeente Hengelo aangetrokken leningen. Hierdoor zou een renterisico kunnen ontstaan voor de gemeente Hengelo. Tijdens onze werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de leningen, op één lening na, worden gedekt door een aangetrokken lening. De rentepercentages en de einddatum van deze leningen zijn nagenoeg gelijk aan elkaar (afwijking van circa 0,2%). Hierdoor zien wij een beperkt renterisico.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- ☆ Conclusie controle

Speerpunten van de raad

- Jaarstukken
- Interne beheersing
- Samenwerking

Speerpunten van de raad (vervolg)

Uitwerking speerpunt 2: autorisatieniveaus: de raad autoriseert op programmaniveau, wat betekent dit? En gebeurt het vaak dat er geschoven wordt binnen een programma?

In de financiële verordening van de gemeente Hengelo is opgenomen dat de raad de uitgaven per programma autoriseert. Dit betekent dat de raad het college het kader geeft om enkel uitgaven binnen het budget van het programma uit te voeren. Wanneer er op programmaniveau sprake is van een (voorzienbare) overschrijding moet het college hiervoor toestemming vragen aan de raad. Er is in de financiële verordening wel sprake van één uitzondering, namelijk voor eenmalige niet-begrote uitgaven. Tot het doen van deze uitgaven mag het college besluiten indien deze ten laste van de post onvoorzien gebracht kunnen worden. Het college brengt u hiervan op de hoogte. Er zijn in 2020 geen eenmalige uitgaven ten laste van de post onvoorzien gebracht.

In de praktijk zien we dat diverse wijzigingen in de begroting tussentijds plaatsvinden. Via verzamelwijzigingen worden alle wijzigingen aan de raad voorgelegd. Hier zitten zowel administratieve wijzigingen bij als wijzigingen die al door het college zijn besloten. Door de verzamelwijzigingen wordt u als raad op overzichtelijke wijze geïnformeerd en neemt u als raad besluit over alle wijzigingen.

Administratieve wijzigingen vinden zowel binnen het programma als tussen programma's plaats. Er hebben in 2020 16 administratieve wijzigingen plaatsgevonden, waarvan 10 tussen programma's. De totale omvang van de wijzigingen tussen programma's bedraagt € 3,5 miljoen. Wijzigingen binnen programma's komen niet vaak voor. In 2020 hebben 7 begrotingswijzigingen binnen het programma plaatsgevonden, ter waarde van € 558.000. Ondanks dat wijzigingen binnen het programma niet aan de raad hoeven te worden voorgelegd, gebeurt dit wel via de verzamelwijzigingen. Hierdoor worden alle wijzigingen alsnog door de raad geautoriseerd.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken**
- Financiële positie
- Sociaal domein
- Ruimtelijk domein
- Getrouwheid
- Rechtmatigheid
- Informatiewaarde
- Interne beheersing
- Samenwerking

Onze bevindingen bij de jaarstukken

De impact van Covid-19 op het resultaat is belangrijk geweest (o.a. door de bate uit hoofde van Tozo). De financiële positie van de gemeente verdient wel aandacht.

Uit de controle van het sociaal domein komen onzekerheden ten aanzien van de prestatielevering naar voren.

In het ruimtelijk domein zijn positieve resultaten gerealiseerd, met name als gevolg van het deels vrijvallen van voorzieningen voor woningbouwgrondexploitaties. Er zijn wel risico's ten aanzien van de uitgeefbaarheid van gronden met name gericht op kantoren. De schattingen die het college daarbij heeft gemaakt achten wij evenwichtig.

In de paragraaf jaarrekeningdossiers zien wij als belangrijkste aandachtspunten de verwerking van ICT-kosten en de afgrenzing van baten en lasten.

Uit de controle van de naleving (rechtmatigheid) van Europese aanbestedingsrichtlijnen en het eigen inkoopbeleid komen bevindingen naar voren.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Financiële positie**
- Sociaal domein
- Ruimtelijk domein
- Getrouwheid
- Rechtmatigheid
- Informatiewaarde
- Interne beheersing
- Samenwerking

De financiële positie van gemeente Hengelo is...

Resultaat 2020

Over 2020 is een resultaat voor mutatie reserves gerealiseerd van circa € 19,1 miljoen (begroot € 1,2 miljoen). Per saldo is er € 4,8 miljoen onttrokken aan de reserves (begroot € 0,9 miljoen toevoeging). Hiermee komt het gerealiseerd resultaat uit op € 14,3 miljoen. Het resultaat wordt hierbij voor een groot deel bepaald door positieve resultaten op de grondexploitatie (deel van voorzieningen kon vrijvallen) en verkregen middelen van het Rijk en de regiogemeenten voor Covid-19 die in de komende jaren nog tot bestedingen moeten komen (o.a. Tozo-gelden voor dekking uitvoeringskosten).

Covid-19

Covid-19 heeft belangrijke gevolgen gehad voor de financiële resultaten over 2020. Enerzijds zijn bepaalde projecten vertraagd, waardoor budgetten nog niet volledig zijn besteed. Anderzijds zijn er ook gelden verkregen van het Rijk en de regiogemeenten die in de komende jaren nog besteed moeten worden (in 2020 als bate verwerkt). Dit is gedurende het jaar nog niet bijgesteld in de begroting 2020. Het beeld van Hengelo past in het landelijke beeld dat er positieve resultaten zijn ontstaan in de jaarrekening als gevolg van Covid-19. Het is positief dat in de jaarrekening een afzonderlijk hoofdstuk is opgenomen over de gevolgen van Covid-19 (hoofdstuk 4.2). Hierin is een samenvattend overzicht weergegeven, maar worden ook de gevolgen per programma (schematisch) weergegeven.

Financiële positie vraagt aandacht

De financiële positie van Hengelo is een belangrijk aandachtspunt. In vergelijking met veel andere Nederlandse gemeenten kent Hengelo slechtere kengetallen. Wel is zowel in de jaarrekening 2020 als in de meerjarenbegroting 2021 e.v. te zien dat de kengetallen zich positief ontwikkelen. In de door ons opgestelde benchmark met landelijk vergelijkbare gemeenten valt Hengelo over 2020 negatief op, met name door een lage solvabiliteit en een negatieve structurele exploitatieruimte. Op de wendbaarheid scoort Hengelo positief op de belastingcapaciteit, maar kent daarbij wel een schuldpositie (mede door verstrekte leningen aan Welbions en grote investeringen in de afgelopen jaren o.a. in grondexploitatie).

Sociaal domein

De jaarrekening 2020 laat op het programma sociaal domein een aanzienlijk voordeel (ruim € 6,7 miljoen) zien. Dit wordt met name veroorzaakt door de bijdrage Tozo-uitvoeringskosten vanuit de regiogemeenten. Voor Wmo- en Jeugd-taken is een tekort van circa € 0,2 miljoen zichtbaar. Hierin is wel een incidentele bate begrepen van € 1,7 miljoen voor beschermd wonen (afrekening door de gemeente Enschede).

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Financiële positie
- Sociaal domein
- Ruimtelijk domein
- Getrouwheid
- Rechtmatigheid
- Informatiewaarde
- Interne beheersing
- Samenwerking

Begroting 2021 en verder geeft een positief beeld, financiële positie wel belangrijk aandachtspunt

Volgens de begroting 2021–2024 nemen de weerbaarheid en wendbaarheid toe en de financiële positie blijft aandacht vragen

Ten aanzien van de weerbaarheid laat de meerjarenbegroting 2021 - 2024 een licht stijgende solvabiliteit zien. In de begroting is een verwachte stijging opgenomen van 7,6% in 2020 naar 10% over 2024. Dit is overigens in vergelijking met andere gemeenten een lage solvabiliteit. Uit de paragraaf weerstandsvermogen in de jaarrekening 2020 blijkt dat de solvabiliteit eind 2020 10,2% bedraagt. Dit is mede het gevolg van het positieve resultaat over 2020. In de komende jaren zullen veel van de gerealiseerde baten alsnog worden ingezet (voor uitvoering projecten of te maken Covid-19-kosten).

In de meerjarenbegroting 2021 e.v. ontwikkelt de structurele exploitatieruimte zich positief (van 0,1% in de begroting 2020 naar 0,7% per 2024). Bij veel andere gemeenten zien we de beweging dat er weinig structurele exploitatieruimte zichtbaar is (dus 0%).

De wendbaarheid wordt voornamelijk beïnvloed door de dalende schuldquote. Uit de begroting 2021 e.v. blijkt dat ook de komende jaren een dalende lijn wordt verwacht. De schuldquote is in vergelijking met andere gemeenten hoog, mede omdat Hengelo ruim € 290 miljoen heeft uitgeleend aan Welbions. De gecorrigeerde schuldquote houdt hier rekening mee. Hiermee ligt Hengelo meer in lijn met de landelijke benchmark, maar is de quote nog wel aan de hoge kant.

Met betrekking tot de belastingruimte kent de gemeente Hengelo een lager percentage, hetgeen eventueel ruimte biedt om de lasten te verhogen.

Hiernaast zijn de kengetallen uit het jaarverslag 2020 weergegeven in relatie tot 2019 en in relatie tot de landelijke benchmark.

In de meerjarenbegrotingen zijn nog niet de (langetermijn)effecten van de coronacrisis (zie [blog Martine Koedijk](#)) en de herijking van het gemeentefonds verwerkt. De gevolgen van Covid-19 zijn wel opgenomen in de risicoanalyses waarop ook de berekening van het weerstandsratio is gebaseerd. De weerstandsratio (verhouding weerstandsvermogen-risicoprojectie) op basis van de begroting 2021– 2024 is voor de gemeente Hengelo 1,1 (gecorrigeerd voor al bestaande claims op de reserves). Dit heeft hiermee niet direct een groot effect op de wendbaarheid. [De weerstandsratio per eind 2020](#) is overigens nog als uitstekend aangemerkt (en daarmee positief voor de wendbaarheid).

Kengetallen	Gemeente Hengelo		Landelijk**	
	2020	2019	2020*	2019
Weerbaarheid				
Solvabiliteit	10,2%	7,8%	30%	34%
Grondexploitaties	24,8%	27,6%	9%	12%
Structurele exploitatieruimte	2,7%	0,5%	0,29%	0,01%
Wendbaarheid				
Nettoschuldquote	170,5%	207,8%	70%	56%
Nettoschuldquote gecorrigeerd	74,5%	88,3%	64%	49%
Belastingcapaciteit	92,4%	96,1%	104%	103%
* op basis van de begroting 2020				
** Bron: https://findo.nl/jive				

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Financiële positie
- Sociaal domein
- Ruimtelijk domein
- Getrouwheid
- Rechtmatigheid
- Informatiewaarde
- Interne beheersing
- Samenwerking

Het weerstandsvermogen is gestegen ten opzichte van voorgaand jaar

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in het jaarverslag 2020 is een weergave opgenomen van de beschikbare weerstandscapaciteit (met name de vrij aanwendbare reserves) en de gekwantificeerde risico's.

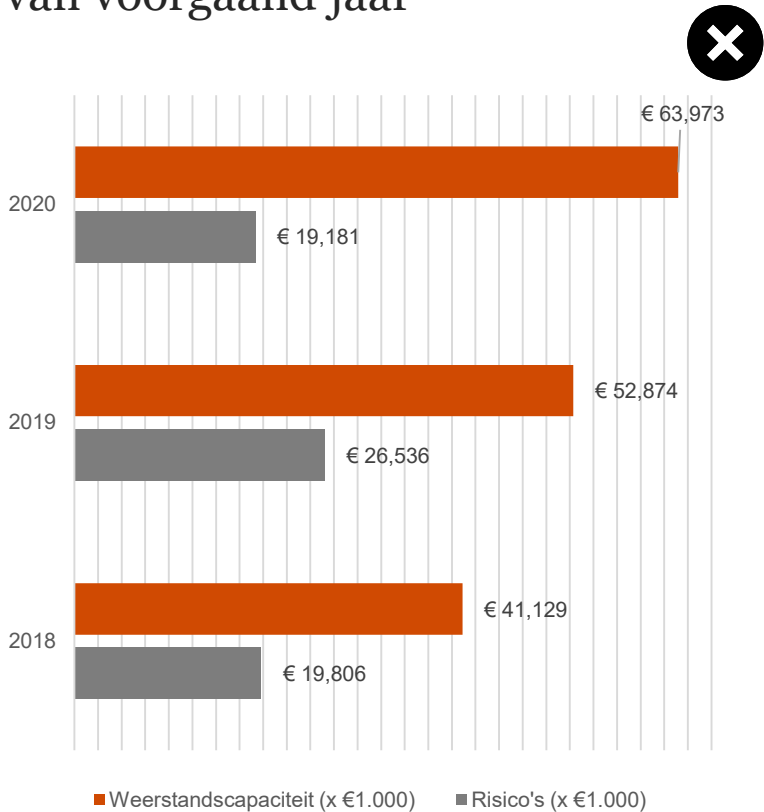
De risico's zijn hierbij geïnclassificeerd door de verschillende afdelingen. Dit is op centraal niveau in de organisatie samengebracht en daar in Naris (risicomanagementsysteem) doorgerekend op basis van een Monte Carlo-analyse. De gekwantificeerde risico's bedragen uiteindelijk € 19,2 miljoen.

Het bedrag aan risico's was in 2019 aanzienlijk hoger met € 26,5 miljoen.

De belangrijkste wijzigingen zitten hierbij in het afgenomen risicoprofiel van de grondexploitatie (mede door verkopen en een gunstiger vastgoedmarkt). Hiermee is het risicoprofiel circa € 10 miljoen afgenomen. Wel is er een stijging van de risico's in het sociaal domein. Per saldo is sprake van een daling met € 7,4 miljoen.

De weerstandsratio per eind 2020 bedraagt 3,3 en is als uitstekend aangemerkt (ook conform de landelijke normen). Wel wordt in de paragraaf opgemerkt dat op een deel van de reserves al claims liggen. Gecorrigeerd is de ratio 2,2 en daarmee nog steeds uitstekend. De verwachting is wel dat de ratio zich in de komende jaren neerwaarts zal ontwikkelen (op basis van de meerjarenbegroting 2021 e.v.).

In de paragraaf is veel informatie opgenomen. Naast een uitgebreide toelichting op de beschikbare weerstandscapaciteit worden ook de risico's kort toegelicht. Naar onze mening kan de informatiewaarde van de paragraaf verder toenemen door bij de risico's een meer uitgebreide toelichting op te nemen op de aard van het risico, maar ook op de getroffen beheersingsmaatregelen en de mogelijke financiële impact. De raad kan dan de risico's beter op waarde schatten.

Financiële positie

Sociaal domein

Ruimtelijk domein

Getrouwheid

Rechtmatigheid

Informatiewaarde

 Interne beheersing

 Samenwerking

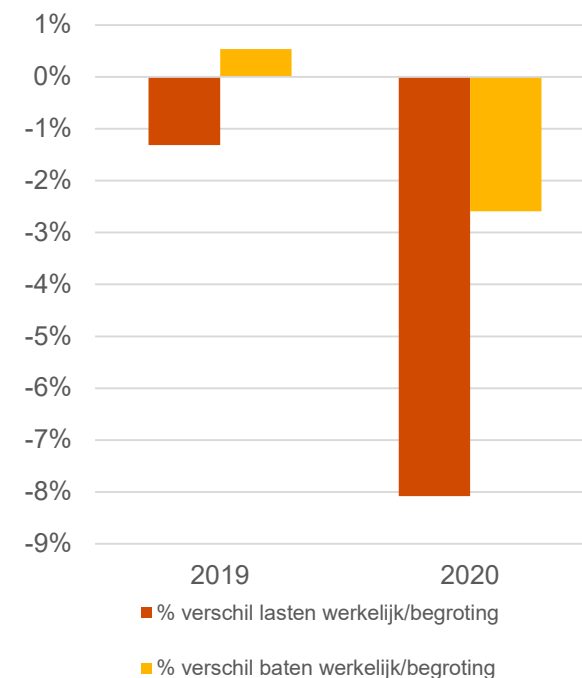
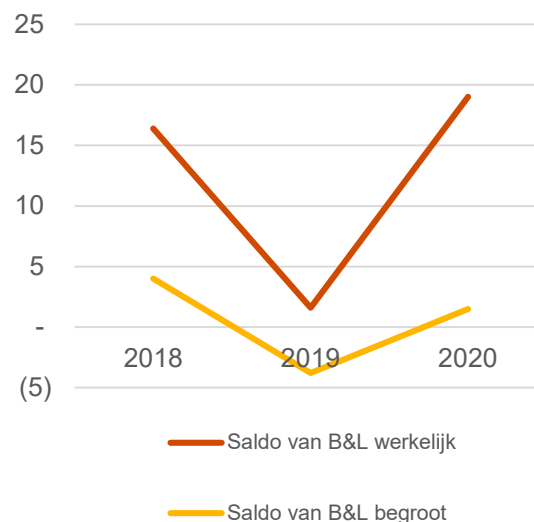
Het voorspellend vermogen kan worden verbeterd

Uit de vergelijking tussen het gerealiseerde resultaat voor bestemming en de begroting blijken over de afgelopen drie jaar aanzienlijke verschillen. In 2019 waren de begroting en realisatie meer met elkaar in lijn, terwijl in 2018 en 2020 de verschillen groter zijn.

Voor 2020 wordt dit ook veroorzaakt door de gevolgen van Covid-19, wat de voorspelbaarheid van het jaarrekeningresultaat niet ten goede is gekomen. Echter, ook in de grondexploitaties zijn aanzienlijke verschillen ontstaan, die gedurende het jaar naar verwachting toch eerder geconstateerd konden worden.

Landelijk zien we dat het voorspellend vermogen van gemeenten kan worden vergroot. Ook voor de gemeente Hengelo is het belangrijk om verder te investeren in het voorspellend vermogen. Uit gesprekken in de organisatie blijkt dat de organisatie hier ook verder op inzet, o.a. door te investeren in de kwaliteit van planning-en-control-documenten en o.a. training van de financiële medewerkers. Het is belangrijk om hier in 2021 vervolgstappen aan te geven.

Voorspellend vermogen van Hengelo
(x € 1 miljoen)

De (financiële) impact van Covid-19 op de gemeente Hengelo

Aan het begin van 2020 hadden we veelal nog niet gehoord van Covid-19. In een paar maanden tijd leidde het tot een wereldwijde pandemie. Het virus heeft een onvoorstelbare impact op het openbare leven en op het persoonlijke leven van velen. Van economie tot veiligheid en van cultuur tot het welzijn van inwoners zelf. Dat het nog niet voorbij is, ondervinden we nog steeds.

De raad is door middel van een uitgebreide coronarapportage in september 2020 geïnformeerd over de financiële effecten voor Hengelo als gevolg van Covid-19.

In de jaarstukken is een specifieke paragraaf met de impact van Covid-19 ingericht

In vergelijking met de jaarstukken van vorig jaar is vooral, zoals verwacht, de impact van Covid-19 op de gemeente Hengelo sterk aanwezig. Vanuit de commissie BADO (gemeenten, VNG, accountants en het Rijk) is aanbevolen om een Covid-19-paragraaf op te nemen waarin de belangrijkste risico's, beheersingsmaatregelen en impact worden beschreven. De gemeente Hengelo heeft deze aanbeveling overgenomen.

De financiële impact van Covid-19 is fors, maar tegenover deze kosten staan voor een deel (te) ontvangen compensaties vanuit het Rijk

De totale nadelige financiële impact van Covid-19 voor de gemeente Hengelo wordt geschat op €11,7 miljoen. Tegenover deze kosten staan de ontvangen compensaties vanuit het Rijk, namelijk € 18,2 miljoen. Het betreft bijvoorbeeld compensatie voor de Tozo-regeling (€ 14,5 miljoen). Van de ontvangen en niet-bestede middelen resteert € 6,6 miljoen dat beschikbaar blijft in de reserves omdat de besteding ervan in 2021 plaatsvindt of omdat het college nog niet zeker is hoe de bijdragen precies worden afgerekend.

Er resteren uiteraard onzekerheden en risico's

Het kabinet doet er in deze overbruggingsfase alles aan om de financiële gevolgen van de coronacrisis voor gemeenten zoveel mogelijk te compenseren. Het risico op die onderdelen is daarmee vooralsnog beperkt. Dat neemt niet weg dat er een risico bestaat dat deze steun een keer ophoudt dan wel (veel) minder wordt. Onduidelijk is ook hoe tijdelijk de verslechtering zal zijn.

Complimenten voor het college en de ambtelijke organisatie

In het afgelopen jaar heeft de gemeente Hengelo 'wendbaarheid' getoond door binnen korte tijd processen in te richten (bijvoorbeeld de Tozo). Ook heeft het college de financiële impact overzichtelijk in kaart weten te brengen in de ingestelde paragraaf. Tot slot zijn vanuit de jaarrekeningcontrole geen onrechtmatigheden geconstateerd in relatie tot de impact van Covid-19.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Financiële positie**
 - Sociaal domein
 - Ruimtelijk domein
 - Getrouwheid
 - Rechtmatigheid
 - Informatiewaarde
- Interne beheersing
- Samenwerking

De (financiële) impact van Covid-19 op de gemeente Hengelo

Covid-19 heeft niet geleid tot onrechtmatigheden of bevindingen ten aanzien van getrouwheid

Naar aanleiding van onze aanbevelingen in de rapportage interim-bevindingen heeft de gemeente Hengelo het memo 'Effecten Covid-19 op de gemeente Hengelo' opgesteld. Aan de basis van dit memo ligt de 'praatplaat corona' die wij met de gemeente Hengelo hebben gedeeld en de gesprekken die we hebben gevoerd. Beide hadden tot doel de gemeente Hengelo handvatten te geven om nader te analyseren op welke domeinen een potentieel (materieel) risico in het kader van getrouwheid en rechtmatigheid bestond. Dit ter voorkoming van eventuele fouten en onzekerheden in de jaarrekeningcontrole.

In dit kader hebben wij geen onrechtmatigheden of bevindingen in relatie tot getrouwheid boven de rapporteringstolerantie geconstateerd.

Een toelichting op de ingezette acties rondom Covid-19 op de verschillende domeinen

In de voornoemde praatplaat hebben we een aantal domeinen geformuleerd met potentiële impact. Hieronder geven we kort inzicht in de desbetreffende domeinen:

- **Prestatielevering bij uitgaande subsidies:** Afhankelijk van de omvang wordt veelal een subsidie verleend onder de voorwaarde van een activiteitenplan. Als bepaalde activiteiten stil hebben gestaan (zoals een bibliotheek of een sportvereniging), dan zijn prestaties (deels) niet geleverd. De raad heeft in 2020 het besluit genomen dat subsidies naar redelijkheid en billijkheid worden vastgesteld met een maximum van het subsidieplafond of de toekenningsbeschikking indien deze lager is. Hiermee leidt verleende bevoorschotting voor subsidies waarbij de activiteiten (deels) niet hebben plaatsgevonden niet tot een bevinding voor de jaarrekeningcontrole. De vaststelling van subsidies moet nog plaatsvinden.
- **Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo):** Aanvragen werden al ingediend voordat het normenkader bekend was. We hebben de stappen die de gemeente heeft gezet om snel maar getrouw en rechtmatig Tozo-uitkeringen te verstrekken met Hengelo besproken. Vanuit de rol als centrumgemeente (invulling ROZ), is Hengelo verantwoordelijk voor het toekennen en uitbetalen van de Tozo-uitkeringen voor diverse aangesloten gemeenten, waaronder Hengelo zelf. Vanuit onze controle zijn er geen afwijkingen boven de rapporterings-tolerantie gebleken. Dit geldt eveneens voor de controle die voor de regiogemeenten is uitgevoerd.
- **Prestatielevering bij zorginstellingen:** Bepaalde takken van zorg (zoals hulp bij huishouden en dagopvang), zijn maandenlang dicht geweest. Ook zijn gevallen bekend waarbij zorgleveranciers niet welkom waren vanwege het risico van verspreidingsgevaar. In deze gevallen is zorg (deels) niet geleverd, maar wél doorbetaald.
- **Prestatielevering bij reguliere inkopen:** Bij bepaalde 'typen' inkoop zijn prestaties niet of in mindere mate geleverd ten opzichte van de contractuele afspraken. Voorbeelden zijn beveiliging, catering en schoonmaak. De gemeente Hengelo heeft dit nader inzichtelijk gemaakt. Vanuit onze controle zijn geen afwijkingen boven de rapporteringstolerantie gebleken.
- **Interne beheersing:** In verband met het nieuwe (thuis)werken kunnen er onbedoeld wijzigingen in de interne beheersing plaatsvinden. Daarnaast kan het gebruik van IT-middelen vanuit huis risicovol zijn. Hengelo heeft hier aandacht voor gehad door bijvoorbeeld een extern bureau een analyse te laten doen op de wijze waarop de gemeente Hengelo informatiebeveiligingsrisico's afdekt. In de interne beheersing is er weinig veranderd omdat al veel digitaal werd gewerkt.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
 - Financiële positie
 - Sociaal domein**
 - Ruimtelijk domein
 - Getrouwheid
 - Rechtmatigheid
 - Informatiewaarde
- Interne beheersing
- Samenwerking

De uitkomsten van het sociaal domein

In de tabel staan de cijfermatige uitkomsten van de jaarrekeningcontrole 2020 die hieronder vervolgens nader worden toegelicht.

(x € 1.000)	Getrouwheid		Rechtmatigheid	
	Fout	Onzeker	Fout	Onzeker
Onzekerheden PGB	-	1.500	-	-
Onzekerheden ZIN-prestatielevring	-	3.400	-	-
Totaal	0	4.900	-	-

Prestatielevring Wmo ZIN aan de hand van productieverantwoordingen

De gemeente Hengelo heeft er over 2020 wederom voor gekozen om de prestatielevring voor zorg-in-naturakosten (Wmo/Jeugd) vast te stellen aan de hand van verkregen productieverantwoording (inclusief controleverklaringen).

Voor in totaal € 2,1 miljoen aan bestedingen is geen productieverantwoording of controleverklaring ontvangen (met name gezien de omvang van de aanbieders). Daarnaast is voor € 0,5 miljoen aan verantwoordingen ontvangen met een niet-goedkeurende controleverklaring. Dit was oorspronkelijk een hoger bedrag, maar Hengelo heeft er actief werk van gemaakt om de onzekerheden op dit gebied verder omlaag te krijgen. Daarnaast zijn er bestedingen geweest voor vervoer. Van deze kosten is voor € 0,8 miljoen geen prestatie aangetoond. Het bovenstaande leidt tot een totale onzekerheid van € 3,4 miljoen.

Geen onderzoeken uitgevoerd op prestatielevring PGB's

De gemeente Hengelo heeft in voorgaande jaren besloten om geen aanvullende controles uit te voeren op de prestatielevring van de PGB's. Deze lijn is in 2020 gehandhaafd. Dit betekent voor 2020 dat de gehele PGB-last (€ 1,5 miljoen) als onzeker is aangemerkt in onze controle.

Wij hebben het college het advies meegegeven om te kijken naar mogelijkheden om de prestatielevring PGB's bijvoorbeeld in cliëntgesprekken te beoordelen (ook in het kader van goed financieel beheer).

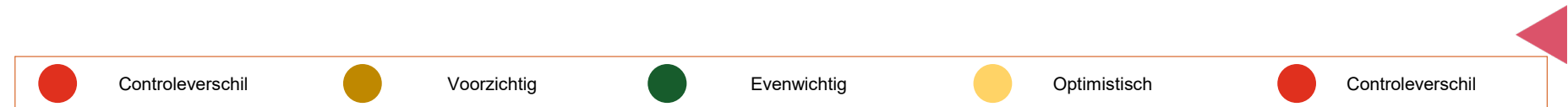
- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
 - Financiële positie
 - Sociaal domein
 - Ruimtelijk domein
 - Getrouwheid
 - Rechtmatigheid
 - Informatiewaarde
- Interne beheersing
- Samenwerking

Schattingen sociaal domein zijn evenwichtig

Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het college belangrijke schattingen. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2020 beoordeeld.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende motivering.

Schatting	Beoordeling 2020	Toelichting
Nog te betalen kosten	●	Uit onze controle is gebleken dat de inschatting van de nog te maken kosten € 0,4 miljoen te laag is. Dit hebben wij als controleverschil aangemerkt, wat uiteindelijk is aangepast in de definitieve jaarrekening.
Vordering/schuld PGB	●	Uit onze controle komen geen bijzonderheden naar voren. Er is een adequate inschatting gemaakt.
Voorziening dubieuze debiteuren sociale zaken	●	Er wordt een inschatting gemaakt van de mogelijk oninbare vorderingen op basis van een analyse per debiteur.

☰	Aanbiedingsbrief
❶	Kernboodschappen
☆	Conclusie controle
☰	Jaarstukken
	Financiële positie
	Sociaal domein
	Ruimtelijk domein
	Getrouwheid
	Rechtmatigheid
	Informatiewaarde
👁	Interne beheersing
👤	Samenwerking

Aandachtspunten in het jaarrekeningproces grondexploitaties (1/2)

Dit is het eerste jaar dat wij de accountantscontrole van de gemeente Hengelo uitvoeren en daarbij ook de controle op de grondexploitaties verrichten. Hierbij is gebleken dat we allebei moesten wennen aan de werkwijze en vragen, mede omdat Hengelo de afgelopen jaren een andere werkwijze gewend was. De controle was intensief en heeft veel (extra) tijd gekost. Beide partijen hebben flexibiliteit getoond. De controle is echter nog wel onderhanden. Hieronder hebben wij de belangrijkste waarnemingen opgenomen:

- In het jaarrekeningproces duurde het te lang voordat we antwoorden kregen op onze controlevragen, mede omdat de werkwijze in afgelopen jaren anders was. Daarbij werd vaak wel een antwoord gegeven, maar ontbrak de schriftelijke onderbouwing (bijvoorbeeld waarom iets voldoet aan het BBV). Het is belangrijk om dit scherper te organiseren. Vooral zaken uit het verleden hebben veel tijd gekost, bijvoorbeeld de verwerking van opstallen en het verkrijgen van raadsbesluiten en koopovereenkomsten. Hierbij hebben medewerkers veel kennis in het hoofd zitten, terwijl wij veelal op zoek zijn naar schriftelijke onderbouwingen. Dit is voor de samenwerking in 2021 een belangrijk aandachtspunt in de voorbereiding.
- Wij hebben geconstateerd dat in de grondexploitaties veel bijzonderheden zijn opgenomen. Dit zijn zaken waarbij het vaak niet 'zwart-wit' is of het wel financieel mag worden verwerkt als grondexploitatie (op grond van het BBV). Dit vraagt dan ook om meer onderbouwing, ook voor zaken die in het verleden al zo zijn verwerkt. Bijzonderheden waren o.a. de verwerking van opstallen, infrastructuur en andere kosten in de grondexploitaties. We hebben geconstateerd dat Hengelo de onderbouwing in eerste instantie niet altijd beschikbaar had. Uiteindelijk heeft de gemeente op alle vragen antwoord kunnen geven.

Het is belangrijk dat voor belangrijke uitgangspunten (ook voor nieuwe grondexploitaties) voldoende gedocumenteerd wordt waarom deze keuze is gemaakt en waarom deze verwerking voldoet aan het BBV. Wij adviseren de interne dossiervoering van de grondexploitaties hierop uit te breiden.

De grootste grondexploitatie van de gemeente Hengelo is Hart van Zuid. Ook hier hebben wij veel bijzonderheden geconstateerd zoals opstallen en infrastructuur. Op basis van onze controle zijn de kosten van de Lansinkesweg/Industriestraat uit de grondexploitatie gehaald (totaal € 1,4 miljoen) en overgeboekt naar de materiële vaste activa. Dit lijkt op basis van het BBV ook het meest passend. Per saldo heeft dit voor het resultaat van de grondexploitatie van Hart van Zuid een positief effect van € 0,8 miljoen. Voor bepaalde onderdelen van de grondexploitatie wordt in 2021 gekeken naar verschillende uitvoeringsvarianten. Het is belangrijk dat de voor- en nadelen van de verschillende uitvoeringsvarianten voor besluitvorming goed inzichtelijk worden gemaakt en ook worden betrokken in het voorstel voor de raad ter besluitvorming.

- In de grondexploitatie Landmanserve waren de kosten opgenomen van de aanleg van een fietscrossbaan en voetbalvelden. Op basis van het BBV classificeren deze kosten echter eerder als investeringen met maatschappelijk nut. Daarom zijn deze kosten (€ 1,4 miljoen) in de definitieve jaarrekening overgeheveld naar de materiële vaste activa. Dit heeft ook gevolgen voor het resultaat van de grondexploitatie (€ 1,4 miljoen minder negatief). Wij kunnen hiermee instemmen.

Aandachtspunten in het jaarrekeningproces grondexploitaties (2/2)

- Het is ons opgevallen dat er bij diverse grondexploitaties veel vooral in het hoofd zit van de planeconomen waardoor sprake is van afhankelijkheid van de desbetreffende planeconoom voor het beargumenteren van de gemaakte keuzes. Er is in 2020 juist gekeken hoe meer onderlinge controles uitgevoerd kunnen worden. Deze controles zijn ook gedocumenteerd (bijvoorbeeld een review van de uitgangspunten in de grondexploitaties). Echter, belangrijke details en onderbouwingen van gemaakte keuzes kunnen meer gedocumenteerd worden. Wij adviseren het opbouwen van een duidelijk jaarrekeningdossier, bijvoorbeeld met goede onderliggende onderbouwingen per grondexploitatie. In de huidige situatie is er veel informatie beschikbaar, maar is dit gefragmenteerd aangeleverd. Het opstellen van een *position paper* voor de risicovolle grondexploitaties (inclusief onderbouwing van de belangrijke ontwikkelingen en uitgangspunten in het boekjaar) kan hierbij helpen.

In 2020 actie ondernomen op programmering bedrijventerreinen

Uit de controle 2019 bleek dat de programmering bedrijventerreinen een belangrijk aandachtspunt was. In 2020 is hieraan opvolging gegeven door een makelaar onderzoek te laten verrichten naar de markt en is een kwantitatieve analyse op totaalniveau van de programmering voor bedrijventerreinen verricht op basis van de in het verleden gerealiseerde grondverkoop. De programmering is naar aanleiding hiervan in de grondexploitaties aangepast en de looptijd van een aantal grondexploitaties is verlengd. Wij zien echter nog wel risico's in de programmering, mede in relatie tot de werkelijke afname in de afgelopen jaren. Het is belangrijk om jaarlijks de programmering goed te actualiseren (inclusief het periodiek onderzoeken van de markt) en tijdig te komen tot bijstelling indien blijkt dat de realisatie achterblijft in relatie tot de begroting.

Programmering kantoren lijkt optimistisch

In Hart van Zuid fase 2a en Campus is in totaal circa € 9 miljoen aan nog te realiseren opbrengsten ingerekend voor kantorenprogrammering. Gezien de beperkte vraag, maar ook door de onzekerheden over de gevolgen van Covid-19 voor de kantorenmarkt, vinden wij de huidige programmering optimistisch. Het is belangrijk om de werkelijke realisatie in relatie tot de programmering goed te monitoren en de programmering (en mogelijk de fasering over de jaren) in 2021 bij te stellen. Voor 2020 kunnen wij instemmen met de huidige verwerking. Op basis van een aantal doorrekeningen is het risico beperkt op een materiële afwijking in de waardering van de grondexploitaties in de jaarrekening.

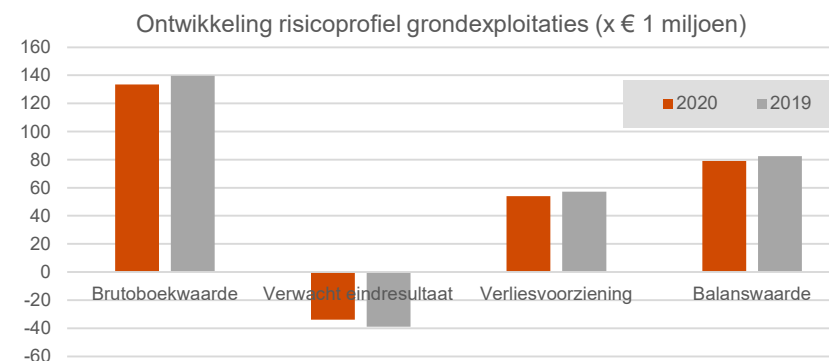

Afname in de brutoboekwaarde en getroffen verliesvoorzieningen ten opzichte van 2019

De voorraad onderhanden werk inzake grondexploitaties bedraagt per 31 december 2020 (balanswaarde) € 79,5 miljoen (per eind 2019 € 82,5 miljoen). Dit betreft het saldo van de brutoboekwaarde (voor getroffen voorzieningen) van € 133,6 miljoen (2019: € 139,6 miljoen) en de getroffen voorzieningen van in totaal € 54 miljoen (2019: € 57,2 miljoen). Zie ook hiernaast in de grafiek voor de ontwikkeling van de brutoboekwaarde, het verwachte eindresultaat, de getroffen verliesvoorzieningen en de balanswaarde.

De grondexploitaties zijn in het voorjaar 2021 geactualiseerd naar de peildatum van 31 december 2020. Hierbij zijn de uitgangspunten en parameters bijgesteld (indien nodig). De brutoboekwaarde van de grondexploitaties is gedurende 2020 afgenomen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de grondexploitaties Dalmeden €-4,3 miljoen en Hart van Zuid €-4,2 miljoen. De mutatie met betrekking tot Dalmeden wordt grotendeels veroorzaakt door de vele kaveluitgiftes gedurende 2020 (€ 6,1 miljoen – 22 kavels). De mutatie met betrekking tot Hart van Zuid wordt veroorzaakt door het saldo van ontvangen bijdragen en gemaakte kosten en door een [aantal correcties](#).

Het netto financieel verwacht schadebedrag van projectgerelateerde risico's is gedaald naar € 5,6 miljoen (we hebben begrepen dat dit heeft geleid tot opname in de benodigde weerstandscapaciteit van ongeveer € 7,7 miljoen). Dit is ongeveer een daling van € 10 miljoen. De daling wordt met name veroorzaakt door betere marktcondities inzake woningen.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
 - Financiële positie
 - Sociaal domein
 - Ruimtelijk domein
 - Getrouwheid
 - Rechtmatigheid
 - Informatiewaarde
- Interne beheersing
- Samenwerking

De parameters voor de grondexploitaties zijn optimistisch/evenwichtig ingeschat

De waardering van uw grondexploitaties is voor een groot deel afhankelijk van schattingen. Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente grondexploitatieoverzichten op, waarin een schatting is opgenomen van de te maken kosten en opbrengsten. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag. Wij hebben de gehanteerde uitgangspunten en [parameters beoordeeld](#). In algemene zin concluderen wij dat Hengelo de uitgangspunten uiteindelijk adequaat kan onderbouwen. Wel zien wij risico's ten aanzien van de programmering bedrijventerreinen (inclusief kantoren).

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
 - Financiële positie
 - Sociaal domein
 - Ruimtelijk domein
 - Getrouwheid
 - Rechtmatigheid
 - Informatiewaarde
- Interne beheersing
- Samenwerking

Schatting	Waarde	Beoordeling	Toelichting
Gehanteerde rekenrente	1,8%		De gemeente Hengelo hanteert een rekenrente van 1,8%. Op basis van de werkelijke rente over de langlopende leningen zou 1,3% gehanteerd moeten worden. Het BBV accepteert hierbij echter een bandbreedte van 0,5% (absoluut). Hengelo heeft op basis hiervan de rekenrente aangepast naar 1,8%. Wij hebben dit als voorzichtig geclassificeerd en adviseren om voor 2021 de rekenrente meer in lijn te brengen met de rente op de langlopende leningen. De disconteringsvoet is 2%; dit is conform het BBV (voorgeschreven percentage).
Kostenstijging	2%		De gehanteerde kostenstijging is 2%. Dit ligt in lijn met de huidige marktontwikkelingen en het prijsindexcijfer. Daarom achten wij de schatting voor kostenstijging evenwichtig. Wij adviseren het college om, gezien de marktomstandigheden met veel wisselende prijzen, de werkelijke kostenontwikkeling in de grond -, weg- en waterbouw strak te blijven bewaken.
Opbrengstenstijging	2–5% woningbouw , 0–2% bedrijven terreinen 0% kantoren, vanaf 2024 t/m 2030 1%, Vanaf 10 jaar 0%		Hengelo hanteert in de basis een opbrengstenstijging van gemiddeld 2%. Hiervan wordt afgeweken voor projecten die langer dan tien jaar duren (hier wordt 0% gehanteerd). Dit is ook één van de beheersingsmaatregelen die is getroffen voor het overschrijden van de tienjaarstermijn (conform het BBV). Daarnaast wordt voor projecten waarvoor al allemaal contracten zijn afgesloten logischerwijs geen opbrengstenstijging doorgevoerd.

 Controleverschil
  Voorzichtig
  Evenwichtig
  Optimistisch
  Controleverschil

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
 - Financiële positie
 - Sociaal domein
 - Ruimtelijk domein
 - Getrouwheid
 - Rechtmatigheid
 - Informatiewaarde
- Interne beheersing
- Samenwerking

Schatting	Beoordeling	Toelichting
Gehanteerde programmering Woningbouw		De programmering is gebaseerd op de verwachte bevolkingsontwikkeling in de gemeente en in Overijssel (onder andere regionale woningbouwafspraken met de provincie). Daarbij is de programmering van woningbouw in regionaal verband in 2020 nader afgesproken. Wij hebben vastgesteld dat de programmering aan de hand van de ontwikkelingen in de markt adequaat is aangepast.
Gehanteerde programmering Bedrijventerreinen/kantoren		De programmering voor bedrijventerreinen is vooral gebaseerd op historische cijfers en het adviesrapport dat de gemeente Hengelo heeft laten opstellen door een makelaar. Hiermee is actie ondernomen op een belangrijk aandachtspunt. Wel blijkt dat de concrete vraag en de werkelijke verkopen in de afgelopen jaren achterblijven op de verwachtingen. Voor de kantorenmarkt bestaan onzekerheden over de programmering. Zie hiervoor ook deze pagina . Wij hebben beide onderdelen daarom de classificatie optimistisch meegegeven. Het is belangrijk om de programmering en de werkelijke realisatie goed te monitoren. Dit lijkt echter niet tot een materieel controleverschil te leiden.
Verkooprijzen		Uit verkopen 2020 blijkt dat de ingerekende verkoopprijzen daadwerkelijk worden gerealiseerd. Daarmee lijken ook de toekomstig ingerekende verkoopprijzen realiseerbaar. Dit hebben wij daarom als evenwichtig aangemerkt. De ingerekende prijzen komen tot uitdrukking in de Nota Grondprijzen notitie 2020.

 Controleverschil
  Voorzichtig
  Evenwichtig
  Optimistisch
  Controleverschil

≡	Aanbiedingsbrief
i	Kernboodschappen
☆	Conclusie controle
≡	Jaarstukken
	Financiële positie
	Sociaal domein
	Ruimtelijk domein
	Getrouwheid
	Rechtmatigheid
	Informatiewaarde
👁	Interne beheersing
👤	Samenwerking

Aantal bijzondere posten c.q. bevindingen nader toegelicht (1/2)

Meerdere bevindingen in financiële verwerking ICT

Uit onze controle zijn diverse bevindingen naar voren gekomen ten aanzien van de financiële verwerking van ICT-kosten. Onderstaand hebben wij de belangrijkste bevindingen toegelicht. Wij hebben het college geadviseerd de interne beheersing op dit aspect aan te scherpen (inclusief het expliciet toetsen van de verwerking aan het BBV).

Licentiekosten worden niet altijd in de juiste periode verantwoord

Licentiekosten worden in rekening gebracht voor een bepaalde tijd of voor onbepaalde duur. Wanneer de aangekochte licentie voor onbepaalde tijd geldt, moeten de kosten verantwoord worden op de balans onder de materiële vaste activa. Is sprake van een bepaalde tijd dan moeten de kosten worden verantwoord. Uit de controle van de kosten verantwoord in de jaarrekening 2020 blijken licentiekosten die betrekking hebben op 2021 (en dus ten onrechte aan 2020 zijn toegerekend). Op basis van een uitgebreide interne analyse is uiteindelijk een correctie van € 570.000 doorgevoerd in de conceptjaarrekening. Hiermee voldoet de verwerking aan het BBV.

Activeren van ICT-kosten vindt niet op consistente wijze plaats

De kosten van hardware en software moeten onder het BBV veelal geactiveerd worden als materiële vaste activa. De gemeente Hengelo heeft als aanvullende bepaling in de Nota investerings- en activeringsbeleid een ondergrens voor het activeren van investeringen opgenomen van € 10.000. Bij de aanschaf van meerdere items (zoals meerdere telefoons of meerdere computers) wordt niet consistent omgegaan met de activering in relatie tot de ondergrens. Soms wordt gekeken naar het individuele bedrag per item, soms naar het bedrag van de totale factuur.

Het is belangrijk dat een consistente verwerkingswijze wordt gehanteerd. Daarbij is het belangrijk om hier spelregels voor op te nemen in de financiële verordening. Het is belangrijk dat de Nota investerings- en activeringsbeleid hierop wordt aangepast in 2021. Hengelo heeft een analyse verricht op het effect hiervan op de jaarrekening 2020. Op basis hiervan is alsnog € 117.000 geactiveerd.

Er zijn ICT-kosten onterecht als overhead verantwoord

Uit onze controle van de toerekening van kosten aan het taakveld overhead blijken bevindingen in de verwerking van ICT-kosten. De basisregel is dat voor de financiële verwerking moet worden gekeken of de IT-kosten (zoals voor software) zijn gebruikt voor het primaire proces of voor overheadtaken. Dit was in de conceptjaarrekening nog niet conform het BBV verwerkt. Naar aanleiding van deze bevinding heeft de gemeente Hengelo een aanvullende analyse hierop gedaan en is er nog een bedrag van € 250.000 gecorrigeerd.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- **Jaarstukken**
 - Financiële positie
 - Sociaal domein
 - Ruimtelijk domein
 - Getrouwheid**
 - Rechtmatigheid
 - Informatiewaarde
- Interne beheersing
- Samenwerking

Aantal bijzondere posten c.q. bevindingen nader toegelicht (2/2)

Adequate opvolging tussentijdse bevinding verwerking inkomende subsidies

In onze rapportage interim-bevindingen hebben wij gemeld dat inkomende subsidies niet volgens de voorgeschreven BBV-richtlijnen worden verantwoord. Het verantwoorden van subsidiebaten gebeurde in het verleden op basis van bevoorschotting van de subsidieverlener. De subsidiebaten moeten echter toegerekend worden aan het juiste jaar op basis van de prestatie en/of de bestede middelen. De organisatie heeft hier positief actie op ondernomen bij het opstellen van de jaarrekening 2020. Hierbij is ook een adequate structurele aanpak uitgewerkt en al toegepast in 2020. Hiermee kan worden bepaald welk bedrag als subsidiebate moet worden verantwoord, dan wel kan de corresponderende balanspost worden bepaald. Op basis van de verrichte interne analyse zijn in de conceptjaarrekening nog aanpassingen doorgevoerd voor in totaal € 473.000.

Opbrengsten bouwleges worden niet in het juiste boekjaar verwerkt

In overeenstemming met de Legesverordening van de gemeente Hengelo zijn burgers leges verschuldigd voor het indienen van een vergunningsaanvraag. Tot op heden verwerkte Hengelo de legesbaten op het moment dat de beschikking van de vergunningverlening wordt afgegeven. Dit is echter niet conform de gemeentelijke Legesverordening, waarbij al leges verschuldigd zijn op het moment van aanvraag van de vergunning. Er is op basis van de BBV-regelgeving een interne analyse uitgevoerd naar het effect op de jaarrekening 2020. Per saldo is op basis hiervan alsnog € 231.000 als extra opbrengst verantwoord in de definitieve jaarrekening. Wij adviseren wel om de interne beheersing hierop aan te passen.

Het activeren van uren vereist aandacht

In de controle hebben wij geconstateerd dat directe uren niet consistent worden geactiveerd. Op basis van het BBV is activeren van directe uren op investeringen verplicht (dit is in 2018 gewijzigd). Bijvoorbeeld bij de nieuwbouw van het Stadskantoor is ten onrechte voor € 671.000 aan interne uren niet geactiveerd (over 2015 tot en met 2018). Dit is uiteindelijk alsnog aangepast in de definitieve jaarrekening. De interne beheersing moet hierop worden aangescherpt. Daarnaast is het belangrijk dat hier jaarlijks ook interne controles op worden uitgevoerd om vast te stellen dat de uren volledig worden geactiveerd.

Overzicht EMU-saldo niet opgenomen

In de definitieve jaarrekening is geen overzicht van het EMU-saldo opgenomen. Hiermee wordt niet voldaan aan het BBV. Het is belangrijk dat dit in 2021 wel wordt opgenomen in de jaarrekening.

Observaties met betrekking tot voorzieningen

Voorzieningen

De gemeente Hengelo heeft verschillende voorzieningen op de balans. Onze controle heeft zich gefocust op de onderhoudsvoorzieningen, de egalisatievoorzieningen riool en afval, de APPA en de voorziening samenwerking schoolbesturen primair onderwijs.

Voorziening samenwerking schoolbesturen

De voorziening samenwerking schoolbesturen primair onderwijs (€ 2,3 miljoen per eind 2020) is gebaseerd op een in 2021 afgesloten overeenkomst tussen het schoolbestuur en de gemeente Hengelo. Aangezien de verplichting al in eerdere jaren is ontstaan, is het op basis van het BBV terecht dat de voorziening is getroffen. Wij kunnen daarom instemmen met de huidige verwerking.

Onderhoudsvoorzieningen (€3,4 miljoen)

Als basis voor het vormen van onderhoudsvoorzieningen maakt de gemeente Hengelo gebruik van onderzoeksrapporten van externe deskundigen. Wij hebben vastgesteld dat de voorzieningen voorzichtig van aard zijn en dat actualisaties op de onderhoudsplannen niet consequent vastgelegd worden. Hierbij is de aansluiting tussen plan en voorziening niet altijd goed te volgen (zowel voor de voorziening haven als de voorziening vastgoed). Het is belangrijk dat periodiek een goede actualisering wordt uitgevoerd (inclusief adequate documentatie van externen en een expliciete link en conclusie over de toereikendheid van de getroffen onderhoudsvoorziening). Daarbij moet jaarlijks worden geanalyseerd hoe de werkelijke onderhoudskosten zich verhouden tot de voorziening (en in hoeverre eventuele bijstelling noodzakelijk is).

Voorziening afval (€ 0,7 miljoen)

Door de sterk toegenomen afkeur van PMD heeft de gemeenteraad besloten om een deel van de afvallasten te dekken uit een eenmalige bijdrage van € 0,7 miljoen uit de algemene reserve. Hiermee leidt dit niet direct tot een omvangrijke stijging van de afvalstoffenheffing voor de inwoners. Het is wel belangrijk om in 2021 te monitoren in hoeverre sprake is van structurele effecten (en de noodzaak om tarieven bij te moeten stellen in verband met kostendekkende tarieven).

Afwikkeling dossier Warmtenet

De financiële verwerking van het dossier Warmtenet is over de afgelopen jaren een belangrijk thema geweest voor de gemeente Hengelo. In het jaarrekeningproces 2019 is hier al uitgebreid over gerapporteerd. In 2020 heeft de afwikkeling plaatsgevonden. Door het opstellen van een vaststellingsovereenkomst is het dossier Warmtenet in 2020 grotendeels financieel afgewikkeld. De financiële posities uit de balans per 31 december 2019 zijn hierbij afgewikkeld conform de vaststellingsovereenkomst. Per 31 december 2020 rest nog een voorziening van circa € 93.000. Daarnaast kent Hengelo nog een belang in Warmtenet (deelnemingen, totaal € 55.000) en verstrekte achtergestelde leningen (totaal € 2 miljoen) die volledig zijn voorzien. Wij kunnen instemmen met de huidige verwerking in de jaarrekening 2020.

Overige observaties die uw aandacht vragen

Aandacht gevraagd voor oplevering en interne controles verstrekte subsidies

Uit de controle van de verstrekte subsidies komen diverse aandachtspunten naar voren:

- De oplevering met betrekking tot de verstrekte subsidies is niet op orde. Dossiers waren onvolledig en niet tijdig beschikbaar. Daarbij waren de vaststellingen geen onderdeel van de oplevering door de interne controle, terwijl daar juist vaak de aandachtspunten zitten rondom rechtmatigheid en getrouwheid. Wij adviseren de organisatie om komend jaar waarborgen te treffen in de interne beheersing met betrekking tot de subsidies. Onderdeel hiervan is het opbouwen van een duidelijk jaarrekeningdossier, waarbij onderbouwingen per subsidie worden opgeslagen.
- De toekenning van verstrekte subsidies vindt regelmatig niet tijdig plaats. Het is belangrijk om de interne beheersing hierop aan te scherpen.
- De meest recente Algemene subsidieverordening ('ASV') van de gemeente Hengelo stamt uit 2011. Wij adviseren het college om deze te actualiseren. Wat opvalt in de ASV is dat er geen aanvullende eisen zijn met betrekking tot de prestatielevering bij de vaststelling (denk aan oplevering van jaarrekeningen met een controleverklaring voor bijvoorbeeld grotere subsidies). Bij het actualiseren van de ASV is het goed om dit mee te nemen. Zodoende wordt gewaarborgd hoe de gemeente Hengelo zekerheid verkrijgt over de prestatielevering van de subsidies. Hierbij kan worden aangesloten op het landelijke Uniforme subsidiekader.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
 - Financiële positie
 - Sociaal domein
 - Ruimtelijk domein
 - Getrouwheid
 - Rechtmatigheid
 - Informatiewaarde
- Interne beheersing
- Samenwerking

Schattingen jaarrekening zijn evenwichtig

Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het college belangrijke schattingen. We hebben deze schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2020 beoordeeld.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende motivering.

Schatting	Waarde in 2020 (x 1.000)	Beoordeling 2020	Commentaar
Waardering materiële vaste activa inclusief afschrijvingen	267.659		Uit onze controle komen geen bijzonderheden naar voren uit de waardering van de materiële vaste activa, waaronder strategische gronden.
Waardering financiële vaste activa	309.645		Wij concluderen dat de inschattingen van het college ten aanzien van de financiële vaste activa evenwichtig tot stand zijn gekomen.
Waardering debiteuren en overige uitzettingen	90.891		De debiteurenvoorziening wordt statisch bepaald door een inschatting te maken afhankelijk van leeftijd, levensverwachting, ouderdom van de vordering etc. Wij hebben de waardering van uw voorziening dubieuze debiteuren gecontroleerd. Uit onze werkzaamheden blijkt dat de voorziening evenwichtig is bepaald.
Waardering onderhanden werk	79.418	 	De waardering van het onderhanden werk is optimistisch/evenwichtig ingeschat. Zie voor onze observaties met betrekking tot het onderhanden werk ook de aandachtspunten en de beoordeling van de parameters .
Juistheid en volledigheid voorzieningen	41.887	 	De waardering van de voorzieningen zijn voorzichtig/evenwichtig ingeschat. Zie ook onze observaties met betrekking tot de voorzieningen .

	Controleverschil		Voorzichtig		Evenwichtig		Optimistisch		Controleverschil
---	------------------	---	-------------	---	-------------	---	--------------	---	------------------

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
 - Financiële positie
 - Sociaal domein
 - Ruimtelijk domein
 - Getrouwheid**
 - Rechtmatigheid
 - Informatiewaarde
- Interne beheersing
- Samenwerking

Een datagedreven controle voor de salarissen

Digitale tools helpen onze controle naar een hoger niveau

Gedurende de jaarrekeningcontrole hebben wij gebruikgemaakt van data-analysetools, waaronder een tool voor de controle van de personeelskosten (HR Insights 4 audit). Uit de data-analysetool bleken enkele verschillen in de rondrekening sociale lasten en loonaangiften. Deze zijn door de gemeente Hengelo volledig verklaard waardoor deze niet leiden tot een controleverschil. Verder is gebleken dat aan één werknemer in een periode zowel de bijtelling auto van de zaak als de uitbetaling van reiskosten heeft plaatsgevonden. Dit heeft onterecht plaatsgevonden. De gemeente heeft dit gecorrigeerd en waarborgen getroffen dat dit in de toekomst niet vaker zal voorkomen.

Geen bevindingen

Bevindingen, waarbij de financiële impact onder de materialiteit ligt

Bevindingen, waarbij de financiële impact boven de materialiteit ligt

HR Insights:
Gemeente
Hengelo

Samenvatting

	Impact
 Input voor cijferanalyse	N.V.T.
 Controle bruto-netto berekening	€ 0
 Rondrekening sociale lasten	€ 0
 Aansluiting loonaangiften	€ 0
 Nationaliteit onbekend i.c.m. afdracht loonheffingen	€ 0
 Auto van de zaak i.c.m. reiskostenvergoeding	 1
 Verzekeringsplicht zorgverzekeringswet	 72
 Verstrekking aanvulling loonuitkering i.c.m. uitdiensttreding	 0
 Nederlandse nationaliteit en alleen belastingplichtig of alleen premieplichtig	€ 0

☰	Aanbiedingsbrief
ⓘ	Kernboodschappen
☆	Conclusie controle
☰	Jaarstukken
	Financiële positie
	Sociaal domein
	Ruimtelijk domein
	Getrouwheid
	Rechtmatigheid
	Informatiewaarde
👁	Interne beheersing
👤	Samenwerking

Rechtmatigheid aanbestedingen

De controle op naleving van de aanbestedingsrichtlijnen heeft veel aandacht gekregen in onze controle (mede omdat we dit als verhoogd risico hebben aangemerkt). Gedurende de controle is gebleken dat het van toepassing zijnde inkoopbeleid in het verleden is vastgesteld door de raad. Op basis van de kadernota rechtmatigheid betekent dit dat het eigen inkoopbeleid daarmee ook onderdeel is van het normenkader voor onze accountantscontrole. Daarom hebben we naast de toetsing op de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen, ook een aanvullende controle uitgevoerd op de naleving van het eigen inkoopbeleid.

Uit onze controle komt een totale fout van € 2,1 miljoen naar voren. Dit betreft inkoopdossiers die in voorgaand jaar ook onrechtmatig waren, maar die doorlopen in 2020 (€ 0,67 miljoen) en een geëxtrapoleerde fout van € 0,1 miljoen in de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen.

Het restant van de totale fout (€ 1,3 miljoen) betreft een geëxtrapoleerde fout, die wordt veroorzaakt door onrechtmatige dossiers uit de uitgevoerde deelwaarneming op het eigen inkoopbeleid van de gemeente Hengelo.

Met ingang van 2021 is het eigen inkoopbeleid geen onderdeel van het normenkader doordat de gemeenteraad in 2021 heeft besloten deze taak te delegeren naar het college. Wel is het belangrijk dat het college de raad goed blijft informeren over de naleving van het eigen inkoopbeleid.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
 - Financiële positie
 - Sociaal domein
 - Ruimtelijk domein
 - Getrouwheid
 - Rechtmatigheid
 - Informatiewaarde
- Interne beheersing
- Samenwerking

Begrotingsrechtmatigheid

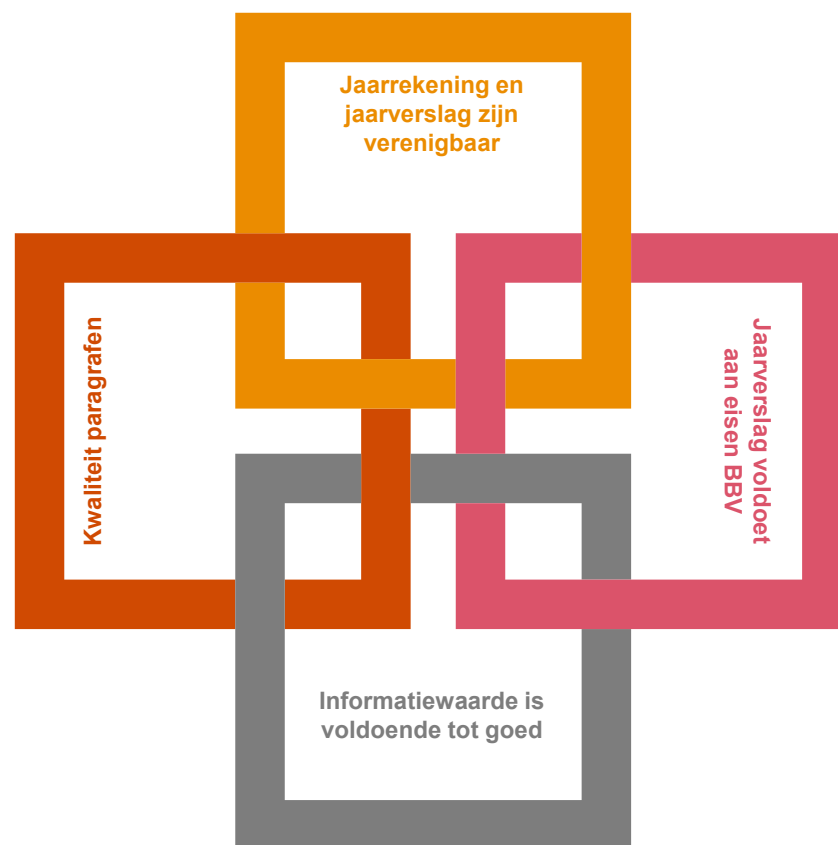
Een onderdeel van onze rechtmatigheidscontrole betreft de naleving van het budgetrecht van de raad. Is op programma of kredietniveau niet meer besteed dan waar u als raad toe besloten heeft. Op basis van artikel 3 van uw financiële verordening blijkt dat de begroting wordt vastgesteld op programmaniveau. Begrotingsoverschrijdingen (op programmaniveau) kunnen dus, in sommige gevallen, als onrechtmatig worden aangemerkt.

Onderstaand hebben wij de overschrijdingen opgenomen en weergegeven of deze wel of niet meewegen in ons oordeel bij de jaarrekening (afwijkingen > € 100.000)

Programma/krediet	Lasten werkelijk (x €1.000)	Overschrijding ten opzichte van begroting (na wijziging) / krediet (x €1.000)	Telt overschrijding mee voor het oordeel?	Toelichting
Programma 7 Volksgezondheid en milieu	24.831	1.168	N	De overschrijding van de lasten heeft betrekking op afvalstoffen- en rioollasten waar onttrekking uit de voorziening als bate tegenover staat. Hierdoor is er geen sprake van een onrechtmatige overschrijding.
Programma 9 Bestuur en ondersteuning	49.531	3.410	N	De overschrijding van de lasten heeft deels betrekking op verrekeningen in verband met de nieuwbouw van het stadskantoor en verbouw van het stadhuis. De uitgaven waren reeds onderdeel van het raadsbesluit nieuwbouw stadskantoor en verbouw stadhuis waardoor er geen sprake is van een onrechtmatige overschrijding. Anderzijds heeft de overschrijding betrekking op het resultaat op treasury en correcties naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole. Beide waren niet voorzien en door adequate toelichting in de jaarrekening leidt dit niet tot een onrechtmatige overschrijding.

≡	Aanbiedingsbrief
i	Kernboodschappen
☆	Conclusie controle
≡	Jaarstukken
	Financiële positie
	Sociaal domein
	Ruimtelijk domein
	Getrouwheid
	Rechtmatigheid
	Informatiewaarde
👁	Interne beheersing
👤	Samenwerking

De kwaliteit van uw jaarverslag is van voldoende niveau

- ☐ **Jaarrekening en jaarverslag zijn verenigbaar**
Wij hebben vastgesteld, op grond van de in onze controle verkregen informatie, dat de jaarrekening en het jaarverslag verenigbaar zijn.
- ☐ **Jaarverslag voldoet aan eisen BBV**
In het BBV zijn diverse eisen opgenomen voor de vorm en inhoud van het jaarverslag. Wij hebben vastgesteld dat uw jaarverslag voldoet aan het BBV.
- ☐ **Kwaliteit paragrafen**
Wij hebben vastgesteld dat alle verplichte informatie in de paragrafen is opgenomen. Daarnaast hebben wij de informatiewaarde van de paragrafen beoordeeld. In algemene zin zijn de paragrafen goed leesbaar. In de paragraaf verbonden partijen is veel informatie opgenomen. Positief valt op de risicoclassificatie per verbonden partij. Hierbij kunnen de risico's wel meer concreet worden beschreven. Daarnaast valt positief op dat in de paragraaf bedrijfsvoering uitgebreid wordt ingegaan op de IT-beheersing/-ontwikkelingen.
- ☐ **Informatiewaarde is voldoende tot goed**
 - Het jaarverslag is goed leesbaar. In de eerste hoofdstukken van het jaarverslag is wel veel tekst opgenomen. Wij adviseren om de leesbaarheid verder te vergroten door bijvoorbeeld gebruik te maken van grafieken, plaatjes en infographics. Ook het compacter schrijven helpt hierbij.
 - De analyse op programmaniveau mag nog concreter. Wat is de reden voor de afwijking? Bijvoorbeeld, wat is de reden dat er minder gebruik is gemaakt van gymzalen (naar verwachting Covid-19)?
 - Afzonderlijke paragraaf inzake gevolgen Covid-19 is positief.

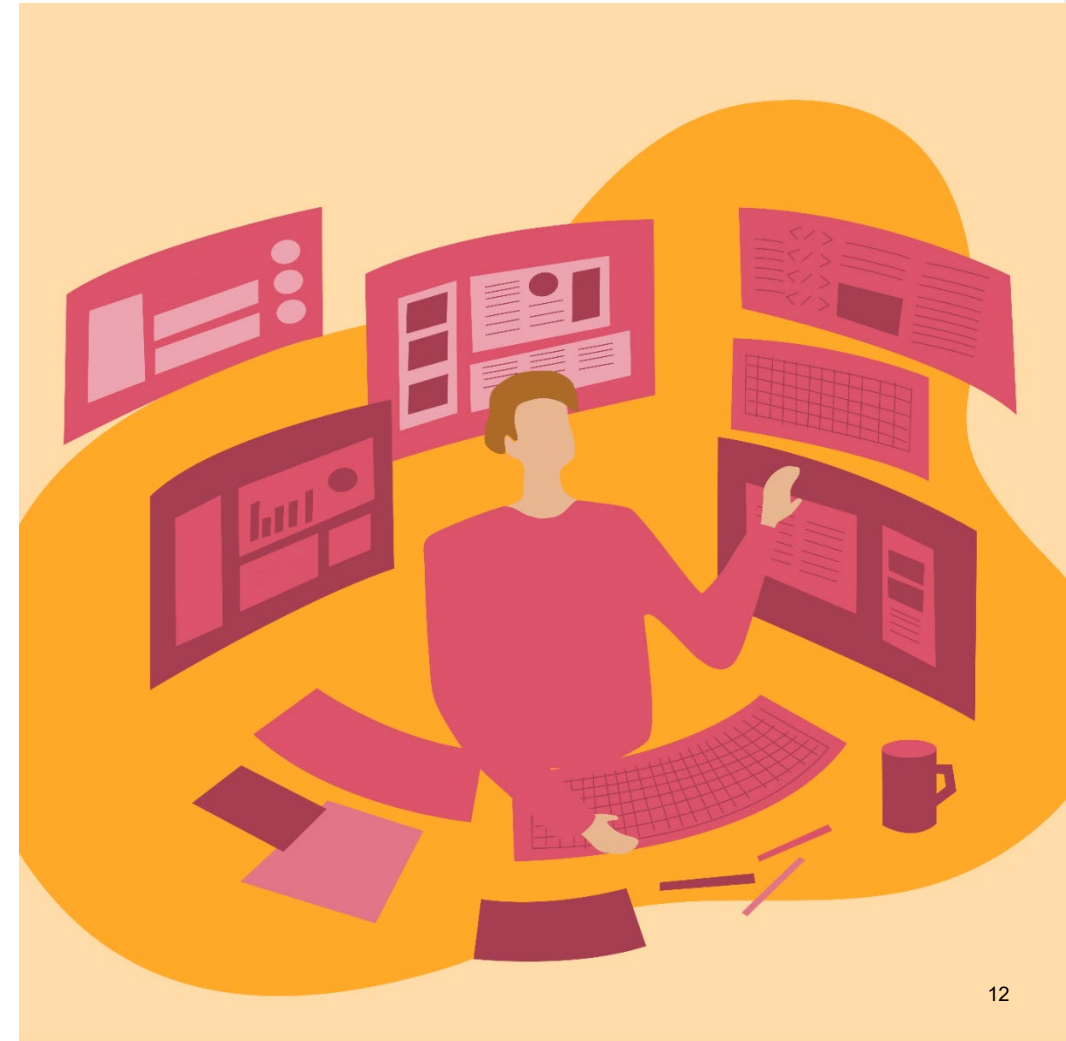
- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Interne beheersing**
- Fraude en wet- en regelgeving
- Verantwoording
- Samenwerking

Kwaliteit van uw interne beheersing

Wij hebben geen nieuwe significante tekortkomingen in de interne beheersing geconstateerd.

In onze rapportage interim-bevindingen 2020 hebben wij ons beeld gegeven van de interne beheersing van uw gemeente. Naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole hebben wij geen nieuwe belangrijke aandachtspunten in de interne beheersing geconstateerd.

Voor zover wij bevindingen hebben in de controle met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van uw geautomatiseerde gegevensverwerking, melden wij die. Wij hebben er geen specifiek onderzoek naar gedaan. Bij onze controle is in dit opzicht niets naar voren gekomen, buiten onze bevindingen zoals opgenomen in onze *board letter*.

Fraude, omkoping en corruptie en naleving van wet- en regelgeving

Verantwoordelijkheden van het college en het management

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en opsporen van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving berust bij degenen die belast zijn met het bestuur van de gemeente (het college) en het management. In deze video gaan we in op deze verantwoordelijkheden (gericht op onze brede klantengroep, maar zeker ook toepasbaar voor uw gemeente).

Als uw accountant is het onze verantwoordelijkheid om onze controle te plannen en uit te voeren om redelijke zekerheid te krijgen dat de jaarrekening als geheel geen materiële onjuistheden bevat, of die nu worden veroorzaakt door fraude of door fouten, rekening houdend met het toepasselijke wettelijke en regelgevende kader. Door de inherente beperkingen van een controle is het risico onvermijdelijk dat sommige materiële onjuistheden in de jaarrekening onopgemerkt blijven. Een beschrijving van onze doelstelling in dit verband vindt u hier.

Geen aanwijzingen voor fraude

Tijdens de controle van de jaarrekening 2020 zijn geen aanwijzingen van fraude onder onze aandacht gekomen.

Geen gevallen van niet-naleving van wet- en regelgeving onder onze aandacht gekomen

Tijdens de controle van de jaarrekening 2020 zijn geen gevallen van niet-naleving van wet- en regelgeving onder onze aandacht gekomen, uitgezonderd de bevindingen rondom naleving van (Europese) aanbestedingsrichtlijnen.

Uitgevoerde controlewerkzaamheden in het kader van fraude

Op basis van onze frauderisicobeoordeling hebben wij de volgende controlewerkzaamheden uitgevoerd:

- We hebben een risicoanalyse per proces uitgevoerd waarin de drie kenmerken van fraude (rationalisatie, druk en gelegenheid) zijn afgezet tegen de kans en de impact.
- We hebben de frauderisico's besproken met de auditcommissie, de controller, de afdeling financiën en de VIC-functie.
- We hebben beoordeeld of nevenfuncties van het college aanleiding gaven tot een verhoogd risico.
- We hebben beoordeeld of er signalen zijn voor een verhoogd risico op fraude vanuit notulen, persberichten en andere (openbare) publicaties.
- Wij hebben ongebruikelijke boekingen (boekingen buiten het normale proces om) in uw administratie gecontroleerd.
- Inzake het risico op een niet-zakelijke transactie bij grondverkoop is een uitgebreide steekproef verricht op onder meer de verwachte versus de werkelijke grondprijzen, functiescheiding bij de transacties, naleving van het normenkader en het mandaat en de totstandkoming van grondprijzen.
- Daarnaast hebben wij de grotere inkopen nader getoetst op het voldoen aan de procedure en de aanwezigheid van functiescheiding.
- Ook hebben we vastgesteld of als er sprake is van meerwerk en of de reguliere functiescheidingen gehandhaafd blijven.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Interne beheersing

Fraude en wet- en regelgeving

Verantwoording

Samenwerking

Update ten aanzien van de frauderisicoanalyse

In ons controleplan en onze *board letter* hebben wij gerapporteerd over onze frauderisicoanalyse. In de periode tussen de *board letter* en de jaarrekeningcontrole hebben we onze frauderisicoanalyse herzien op basis van nieuwe informatie, zoals de analyse van de gemeente Hengelo op facturen die door de crediteuren-administratie zonder autorisatie van een budgethouder zijn doorgezet. Op deze pagina geven wij een update van onze risicoanalyse op het gebied van fraude.

	Geconstateerd frauderisico	Risico controle-plan	Risico board letter	Update risico jaarrekening-controle	Toelichting
1	Doorbreking interne beheersing door het management	Hoog	Hoog	Hoog	Geen wijzigingen in onze risico-inschatting.
2	Inkopen en uitgaande betalingen zijn niet onderbouwd met tegenprestaties	Hoog	Middel	Laag	Naar aanleiding van onze bevindingen in de rapportage interim-bevindingen c.q. boardletter ten aanzien van het inkoopproces heeft de gemeente Hengelo een analyse verricht op inkopen die niet het bedoelde autorisatieproces doorlopen. Uit deze analyse volgt een beperkte hoeveelheid facturen waar dit frauderisico op toe zou kunnen zien. Het leidt niet tot een materieel risico, waardoor wij onze risico-inschatting hebben bijgesteld naar laag.
3	Risico op corruptie/omkoping bij aanbestedingen	Hoog	Hoog	Hoog	Geen wijzigingen in onze risico-inschatting.
4	Grondverkoop zijn niet gebaseerd op zakelijke transacties (corruptie/omkoping)	Hoog	Hoog	Hoog	Geen wijzigingen in onze risico-inschatting.
5	Inkomende subsidies	Laag	Laag	Hoog	Ten opzichte van ons controleplan hebben wij de inkomende subsidies naast als een verhoogd risico op fouten ook als verhoogd risico voor fraude aangemerkt (dit is bij veel gemeenten het geval).

Aanbiedingsbrief

Kernboodschappen

Conclusie controle

Jaarstukken

Interne beheersing

Fraude en wet- en regelgeving

Verantwoording

Samenwerking

Rechtmatigheidsverantwoording verdient hoge prioriteit

Rechtmatigheidsverantwoording heeft aandacht maar er is nog veel werk te verzetten

Hoewel de wettelijke kaders nog niet definitief zijn, moet het college over 2022 een rechtmatigheidsverantwoording afgeven, als onderdeel van de jaarstukken. De gemeente Hengelo heeft aandacht voor de rechtmatigheidsverantwoording. Zo is er een stuurgroep en projectgroep opgezet om het project rechtmatigheidsverantwoording te monitoren. De werkgroep accountancy is in januari 2021 door de organisatie meegenomen in de ontwikkelingen omtrent de rechtmatigheidsverantwoording.

Verder is advies van een extern bureau ingewonnen omtrent de verantwoordingsgrens. De gemeenteraad bepaalt de verantwoordingsgrens, die mag liggen tussen 0% en 3% van de lasten van de gemeente. Met dit percentage heeft de raad bepaald met welke diepgang het gesprek met het college over de financiële rechtmatigheid wordt gevoerd. Het te nemen besluit is al besproken met de werkgroep accountancy. Het besluit over de invulling van de verantwoordingsgrens moet nog worden genomen, dit gebeurt wanneer het wettelijke kader definitief is.

Als het gaat om het opzetten van de rechtmatigheidscontroles is er nog veel werk aan de winkel. Het is van belang om voor alle processen werkprogramma's uit te schrijven op basis van de relevante rechtmatigheidsaspecten uit wet-, regelgeving en lokale verordeningen. Voor een aantal processen zoals Participatiewet/sociale zaken zijn deze al wel aanwezig, maar voor een aantal processen moeten deze nog worden opgezet.

De gemeente Hengelo is van plan om een groot deel van de rechtmatigheidscontroles in de eerste en tweede lijn te beleggen. Enkele processen, zoals aanbestedingen, zullen door de VIC, als derde lijn, worden uitgevoerd. Met de diverse procesverantwoordelijken zullen werk- en procesafspraken gemaakt moeten worden qua communicatie c.q. rapportage zodat het centrale inzicht

over onrechtmatigheden ontstaat. De gemeente Hengelo is van plan om vanuit de VIC centrale aansturing, monitoring en registratie van bevindingen te laten plaatsvinden.

Ambitieniveau gemeente Hengelo

Het ambitieniveau voor de komende jaren is scenario 1. Scenario 1 betreft een verantwoording gericht op financiële rechtmatigheid en hantering van wettelijke normen. Dit is de wettelijke norm en daarmee het minimale uitgangspunt voor de rechtmatigheidsverantwoording. De stip aan de horizon is scenario 2 waarbij naast de processen groter dan 1% van de lasten ook enkele aanvullende processen en thema's worden meegenomen. Op dit moment is de verwachting dat in 2024 doorgroei kan worden ingezet.

Voortgang

In onze eerdere rapportage hebben wij u geadviseerd bepaalde specifieke acties te ondernemen. De status hiervan op dit moment is:

Projectfase	Uitvoering	Status
1: Voorbereiding en plan van aanpak	2020	Gereed
2: Benodigde besluitvorming	2021	Onderhanden
3: Inrichten normenkader en werkprogramma	2020 (Q4)/2021 (Q1)	Onderhanden
4: Uitvoering controles en tussentijdse informatie	2021 Q2–2022 Q1	Gestart met opzet en bestaan, uitvoerende controles volgen
5: Opstellen rechtmatigheidsverantwoording	2022 (Q2)	Onderhanden (model verantwoording BBV)

De samenwerking tijdens de jaarrekeningcontrole 2020 (1/2)

Het jaarrekeningproces 2019 was moeizaam met een late afronding en veel bevindingen. De gemeente Hengelo heeft in 2020 geïnvesteerd in het verbeteren van het jaarrekeningproces. Onder andere door een ervaren externe in te huren voor het coördineren van het proces en de oplevering van het jaarrekeningcontroledossier. En om een kwalitatieve impuls te geven aan de beheersing. Dit heeft zijn vruchten afgeworpen. Waar er vorig jaar sprake was van een stroef proces met de voorgaande accountant is het jaarrekeningproces dit jaar wat betreft samenwerking goed te noemen.

We zien een organisatie die eigen standpunten inneemt en deze onderbouwt. Het levert hier en daar discussie op, maar er is sprake van constructieve gesprekken. Aandachtspunt vanuit de organisatie is wel het onderbouwen van standpunten aan de hand van wet- en regelgeving c.q. de verslaggevingsvereisten (BBV). Daarnaast is het nu belangrijk om te komen tot een structurele verankering van deze kwaliteitsimpuls, zodat dit niet beperkt blijft tot een eenmalig kwaliteitseffect. Hierbij is het met name belangrijk om, naast de verdere ontwikkeling van de 2^e en 3^e lijn, ook te komen tot maatregelen in de primaire processen. Dit voorkomt namelijk dat achteraf nog veel gerepareerd moet worden. In onze controle zien we ook dat in veel gevallen de aanlevering vanuit de afdelingen niet altijd voldoet aan de te stellen eisen.

De kwaliteit van het jaarrekeningdossier is op diverse onderdelen goed

In de kwaliteit van het opgeleverde jaarrekeningdossier zien we een aantal positieve ontwikkelingen, o.a.:

- De gemeente Hengelo heeft zelf een indeling gemaakt in jaarrekening-posten (zogenaamde 'scoping') en hierbij aansluiting gezocht met de interne processen en een expliciete aansluiting gemaakt met de jaarrekening. Dit was een goede basis voor o.a. het jaarrekeningdossier en onze controle.

- Voor de individuele jaarrekeningposten zijn overzichten/specificaties opgesteld die cijfermatig zijn aangesloten met de balans in de jaarrekening of bovenstaande scoping.
- Voor de [inkomende subsidies](#) is een format opgesteld om opvolging te geven aan tijdens onze tussentijdse controle geconstateerde aandachtspunten. Dit is een goede basis om de subsidiebat en balansposten op te stellen en intern te controleren.

Verder investeren in kwaliteit onderbouwingen is belangrijk

In onze controle zijn ook op diverse onderdelen aandachtspunten gebleken: in de kwaliteit van het jaarrekeningdossier, het verkrijgen van adequate onderliggende onderbouwingen en het zichtbaar aantonen van het voldoen aan het BBV. Voorbeelden zijn:

- In zijn algemeenheid zien we dat BBV-toetsing en -overwegingen onvoldoende terugkomen in de oplevering van dossiers. Voorbeelden hiervan zijn [grondexploitaties](#), [ICT-kosten](#) en [voorzieningen](#).
- Ondanks dat de coördinerende rol voor de jaarrekeningcontrole goed is opgepakt binnen de gemeente Hengelo, constateren wij dat het lang duurt voordat vragen door de organisatie worden beantwoord. Dit zorgt voor een lange doorlooptijd en een inefficiënte uitvoering van de controle. Het is belangrijk dat gemeentebreed actie wordt ondernomen om het jaarrekeningtraject hierop aan te scherpen.
- Er zijn enkele jaarrekeningdossiers waarbij de oplevering moeizaam is verlopen en/of de kwaliteit niet goed is. Dit betreffen onder andere verstrekte subsidies, voorzieningen en materiële vaste activa.

Wij adviseren om een goede interne evaluatie uit te voeren en dit op basis hiervan zo spoedig mogelijk te vertalen in een actieplan voor 2021. Hierbij moet ook worden beoordeeld op welke wijze tot een structurele kwaliteitsimpuls kan worden gekomen.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Interne beheersing
- Samenwerking**

De samenwerking tijdens de jaarrekeningcontrole 2020 (2/2)

De controle van de jaarrekening van de gemeente Hengelo vereist voldoende tijd en aandacht van de teamleden van het juiste niveau voor inhoudelijke werkzaamheden, beoordeling en begeleiding. In overeenstemming met de maatregelen die zijn beschreven in het rapport 'In het publiek belang' geven wij hieronder een overzicht van de uren die PwC heeft besteed aan de controle van het lopende jaar van de gemeente Hengelo, en een toelichting op de verschillen tussen de geplande en de feitelijk bestede uren.

Functieniveau	Totaal aantal uren		%
	Gepland	Werkelijk	
Partner/director	90	125	5
(Senior) manager	250	467	19
Overige medewerkers	1.350	1.848	76
Totaal	1.690	2.440	100

Wij hebben geen opdrachten uitgevoerd die onze onafhankelijkheid bedreigen

Wij hebben onze naleving van externe normen, ons wereldwijde onafhankelijkheidsbeleid en het onafhankelijkheidsbeleid van de gemeente Hengelo met betrekking tot onze dienstverlening in 2020 bewaakt en bevestigen dat wij aan deze onafhankelijkheidsvereisten hebben voldaan en voldoen.

Gedurende het jaar hebben wij de volgende extra opdrachten verricht:

- controle Tozo-verantwoordingen voor de regiogemeenten; en
- subsidieverantwoording SDE-subsidie zonnepanelen Twentebad.

- ≡ Aanbiedingsbrief
- i Kernboodschappen
- ☆ Conclusie controle
- ≡ Jaarstukken
- 👁 Interne beheersing
- 👤 Samenwerking

Bijlagen

In de bijlagen hebben wij informatie opgenomen die wij vanuit de controlestandaarden aan u moet melden.

- Bijlagen
- SiSa
- WNT
- Materialiteit
- Communicatie
- Verantwoordelijkheden

Geen bevindingen in de SiSa-bijlage

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de SiSa-bijlage bij de jaarrekening 2020. Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden ('BADO') zwaardere rapporteringstoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

De rapporteringstolerantie is per specifieke uitkering:

- € 12.500 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk is aan € 125.000;
- 10% indien de omvangbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk is aan € 1.000.000;
- € 125.000 indien de omvangbasis groter is dan € 1.000.000.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en de aard van de controle van specifieke uitkeringen. In de volgende tabel hebben wij onze bevindingen per verantwoorde uitkering opgenomen conform de Nota Verwachtingen Accountantscontrole SiSa 2020.

M&O-beleid bij Tozo-regeling

Voor de Tozo-regeling had de gemeente Hengelo in 2020 geen specifiek beleid voor misbruik en oneigenlijk gebruik. Begin 2021 heeft ROZ Groep dit beleid opgesteld. In onze rol als accountant van de gemeente Hengelo zullen wij hierover in 2021 overleg voeren met de gemeente Hengelo en ROZ Groep. Dit aangezien in 2021 belangrijke werkzaamheden uitgevoerd moeten worden op o.a. de signalen die zijn verkregen van het landelijke inlichtingenbureau. Belangrijk hierbij is een adequate opzet van de controles en een goede documentatie van uitgevoerde werkzaamheden.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Interne beheersing
- Samenwerking

Bijlagen

SiSa

WNT

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Nr	Naam specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
B1	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
C1	Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019–2022 (OAB)	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
H8	Regeling Sportakkoord 2020–2022	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2020	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2020	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Interne beheersing
- Samenwerking

Bijlagen

SiSa

WNT

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Nr	Naam specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
G4	Tozo 1_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 1_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet, maar wel identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen (toepassing artikel 21, lid 3 Besluit 17 april)	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 2_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 2_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet, maar wel identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 2, exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 3_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 3_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet, maar wel identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 3, exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Omvang vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (in verband met verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud welke zijn ingediend vóór 22 april 2020)	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing

De bezoldiging van uw topfunctionarissen is juist verantwoord in de WNT-bijlage

Controlebevindingen WNT-verantwoording 2020

Als onderdeel van onze controle hebben wij de naleving van de Wet normering topinkomens ('WNT') gecontroleerd. Uit onze controle blijken geen bevindingen. Op grond van de wet zijn de griffier en de gemeentesecretaris aangewezen als topfunctionaris. Hun bezoldiging is juist verantwoord in de bijlage WNT in uw jaarstukken.

Wilt u meer weten over de WNT? Kijkt u dan op: <https://www.topinkomens.nl>.

WNT wijzigt in 2021 nauwelijks

In 2021 verandert er voor de WNT nagenoeg niets ten opzichte van 2020. Wel zijn de bedragen geïndexeerd op basis van de loonontwikkeling in de sector overheid.

- De wettelijke maximale bezoldiging voor topfunctionarissen is aangepast van € 201.000 in 2020 naar € 209.000 in 2021.

In de verantwoording van 'Overige functionarissen (op functie) vervalt met ingang van 2021 de verplichte vermelding van de omvang van het dienstverband (van 'datum' tot 'datum').

Bijlage WNT

	U hebt twee topfunctionarissen verantwoord in de jaarrekening 2020.
	Alle topfunctionarissen zijn in loondienst. Gedurende het jaar hebben er geen wijzigingen in topfunctionarissen plaatsgevonden.
	U hebt in 2020 geen ontslagvergoedingen boven de WNT-grens uitgekeerd.

De controleverklaring bevat een paragraaf inzake overige aangelegenheden over de anticumulatiebepaling WNT

Sinds 2018 gelden specifieke WNT-regels voor de samenloop van uitvoerende topfuncties bij verschillende WNT-instellingen ('anticumulatieregeling'). Deze regeling bepaalt dat het totaal van de bezoldigingen van meerdere uitvoerende topfuncties bij meerdere WNT-rechtspersonen of WNT-instellingen, niet hoger mag zijn dan het van toepassing zijnde algemene wettelijke bezoldigingsmaximum (2020: € 201.000). In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2020 hebben wij geen controle uitgevoerd op de naleving van deze anticumulatiebepalingen. Dit hebben wij in onze controleverklaring bij de jaarrekening van de gemeente Hengelo in een paragraaf inzake overige aangelegenheden tot uitdrukking gebracht.

De materialiteit is gedurende de controle gelijk gebleven

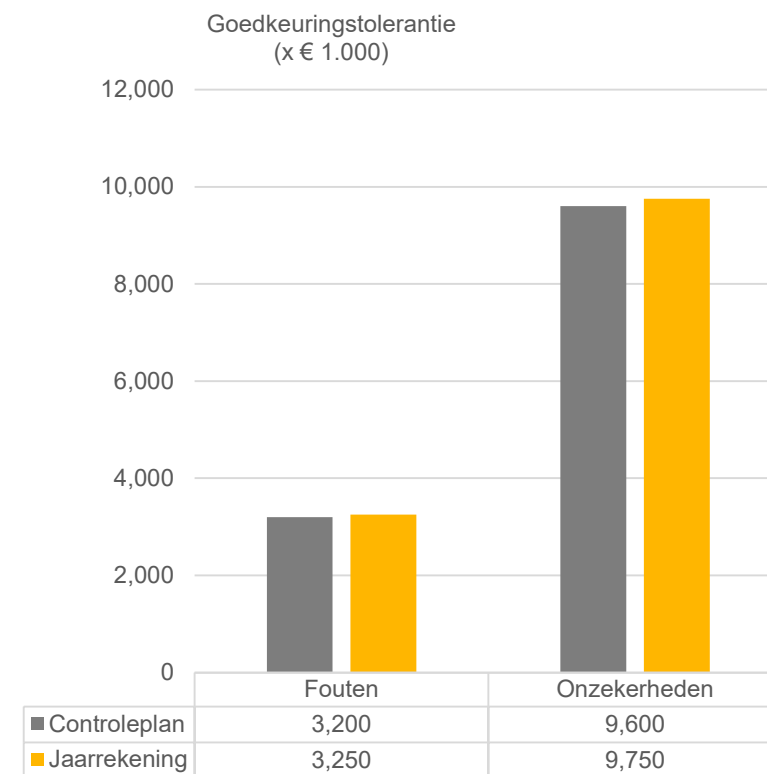
De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip 'materieel' wordt toegelicht in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening' in onze controleverklaring. Afwijkingen worden als materieel beschouwd wanneer redelijkerwijs kan worden verwacht dat ze, elk afzonderlijk of in totaal, gevolgen kunnen hebben voor de economische beslissingen die gebruikers op grond van de jaarrekening nemen.

In het BADO zijn de goedkeuringstoleranties bepaald die de accountant ten behoeve van de oordeelsvorming over de jaarrekening van de gemeente hanteert. De grondslag voor het bepalen van deze toleranties is het totaal van de werkelijke kosten van de gemeente, inclusief de toevoegingen aan de bestemmingsreserves. Materialiteit bepaalt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en het effect van vastgestelde afwijkingen op onze verklaring.

In ons controleplan hebben wij een materialiteit vastgesteld van € 3,2 miljoen op basis van de eerste bestuursrapportage van 2020. Materialiteit wordt echter geactualiseerd op basis van de feitelijke financiële gegevens en wijzigingen in uw organisatie en omgeving gedurende het hele jaar. De werkelijke lasten plus dotaties aan de bestemmingsreserves is per saldo ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van de eerste bestuursrapportage. Er zijn echter wel mutaties in de lasten en de dotatie aan de reserve:

- De werkelijke lasten zijn ongeveer € 3 miljoen lager uitgevallen ten opzichte van de eerste bestuursrapportage.
- De dotaties aan de reserves zijn ongeveer € 10 miljoen hoger geworden in vergelijking met de eerste bestuursrapportage.

Deze mutaties hebben niet geleid tot aanpassing van de materialiteit.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Interne beheersing
- Samenwerking

Bijlagen

SiSa

WNT

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Update over onze communicatie met u

Als PwC vinden wij het van belang om u te laten zien op welke wijze wij de belangrijkste voorwaarden en aandachtspunten van de controle hebben gerapporteerd. Deze hebben we opgenomen in onderstaande tabel. Hierbij hebben wij naast de bijstellingen in de risico's op het gebied van fraude ook het significante risico voor voorzieningen uit het controleplan bijgesteld naar een normaal risico. Dit gezien de eerste beelden uit onze controle.

Vereiste communicatie grond van controlestandaarden	Controleplan	Rapportage interim-bevindingen	Accountantsverslag
Mededeling over de verantwoordelijkheden van de accountant	●		
Bevestiging van de onafhankelijkheid van PwC	●		●
De zaken die zijn aangemerkt als kernpunten van de controle	●		●
Eventuele significante tekortkomingen in de interne controle		●	●
Eventuele ontdekte of vermoede fraude		●	●
Niet naleven van wet- en regelgeving			●
Schriftelijke bevestigingen gevraagd van het management			●
Alle zaken die van invloed zijn op de vorm en inhoud van de controleverklaring			●
Standpunt van de accountant over belangrijke kwalitatieve aspecten van de verslaggeving door het college			●
Rapporteren over significante moeilijkheden, aangelegenheden en overige zaken die van belang zijn voor het toezicht op het financiële verslaggevingsproces			●
Niet-gecorrigeerde afwijkingen			●
Significante aangelegenheden die naar voren komen tijdens de controle in verband met verbonden partijen van de gemeente			●
Beschrijving van de reikwijdte en timing van de controle, waaronder significante risico's	●		●

Overzicht van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college en de raad voor de jaarrekening

Het college is verantwoordelijk voor:

- het opstellen en getrouw weergeven van de financiële positie in de jaarrekening in overeenstemming met het BBV;
- rechtmatige totstandkoming van baten en lasten en balansmutaties; en voor
- interne beheersingsmaatregelen die het college noodzakelijk acht om een jaarrekening te kunnen opstellen en de rechtmatige totstandkoming van transacties mogelijk te maken, zonder afwijkingen van materieel belang door fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.

De raad is verantwoordelijk voor het toezicht op het proces van financiële verslaggeving door de gemeente.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het plannen en uitvoeren van een controleopdracht op een manier die ons in staat stelt om voldoende en passende controle-informatie te krijgen voor de onderbouwing van ons oordeel.

Onze doelstellingen zijn het krijgen van redelijke zekerheid of de jaarrekening als geheel geen onjuistheden van materieel belang bevat of die nu worden veroorzaakt door fraude of door fouten, en het afgeven van een controleverklaring waarin onze verklaring is opgenomen.

Voor een gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden verwijzen wij u naar de bijlage bij onze controleverklaring.

Overzicht van verantwoordelijkheden met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheden van het management en het college

Deze bestaan uit:

- het identificeren en monitoren van de wet- en regelgeving die van toepassing is op de gemeente en zorgen voor volledigheid ervan;
- het uitvoeren van een risicobeoordeling die expliciet het risico op fraude omvat, door een analyse van prikkels en druk, kansen, en gedrag en rationalisatie, en het risico van niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het opstellen en uitvoeren van programma's en beheersingsmaatregelen ter preventie, ontmoediging en opsporing van fraude (fraudebestrijdings-programma's) en niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het waarborgen dat de cultuur en de omgeving van de gemeente integer zijn en ethisch gedrag bevorderen;
- ervoor zorgen dat de activiteiten van de gemeente worden uitgevoerd conform de bepalingen van wet- en regelgeving, inclusief het voldoen aan de wet- en regelgeving waarin de vaststelling van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening wordt geregeld;
- het onderzoeken van iedere vermeende of vermoede misstand die onder de aandacht van het college en het management wordt gebracht.

De verantwoordelijkheden van degenen die zijn belast met toezicht (de raad)

Deze bestaan uit:

- het versterken van een cultuur van integriteit en ethisch gedrag door middel van actief toezicht;
- het beoordelen van de vaststelling van frauderisico's door het college en het management en niet-naleving van wet- en regelgeving, het nemen van passende maatregelen en het zorgen voor een juiste *tone at the top*;
- het waarborgen dat het management en het college passende maatregelen nemen om fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te ontmoedigen en te voorkomen, voor een betere bescherming van medewerkers en andere belanghebbenden;
- het onderzoeken van iedere vermeende of vermoede misstand die onder de aandacht van de raad wordt gebracht.
- het aannemen van een kritische houding ten opzichte van het college op het gebied van niet-gebruikelijke transacties met verbonden partijen.

Onze doelstellingen met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheid van de accountant

Deze bestaat uit:

- het plannen en uitvoeren van de controle om een redelijke zekerheid te krijgen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat, hetzij door fraude of door fouten;
- het beoordelen of de programma's en de interne beheersingsmaatregelen van de gemeente, waarmee geïdentificeerde risico's van materiële fouten als gevolg van fraude en van niet-naleving van wet- en regelgeving worden aangepakt, op de juiste wijze zijn opgezet en worden uitgevoerd;
- het evalueren van het proces dat het college en het management hanteren voor het beoordelen van de doeltreffendheid van de programma's en interne beheersingsmaatregelen in verband met fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

Onze verantwoordelijkheid is het plannen en uitvoeren van een controleopdracht op een manier die ons in staat stelt om voldoende en passende controle-informatie te krijgen die een basis voor onze verklaring biedt. Onze doelstellingen zijn het krijgen van redelijke zekerheid of de jaarrekening als geheel geen onjuistheden van materieel belang bevat of die nu worden veroorzaakt door fraude of door fouten, en het afgeven van een controleverklaring waarin onze verklaring is opgenomen. Redelijke zekerheid betekent een hoge, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor wij mogelijk niet alle materiële onjuistheden ontdekken. Onjuistheden kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten. Zij worden als materieel beschouwd wanneer redelijkerwijs kan worden verwacht dat ze, elk afzonderlijk of in totaal, gevolgen kunnen hebben voor de economische beslissingen die gebruikers op grond van de jaarrekening nemen.

Materialiteit heeft gevolgen voor de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van vastgestelde onjuistheden op onze verklaring.

Voor een gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden verwijzen wij u naar de bijlage bij onze controleverklaring.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van gemeente Hengelo

Verklaring over de jaarrekening 2020

Ons oordeel

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken 2020 opgenomen jaarrekening (pagina 221 t/m 272) van gemeente Hengelo ('de gemeente') een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de activa en passiva van de gemeente op 31 december 2020 en van de baten en lasten over 2020, in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten ('BBV');
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020, in alle van materieel belang zijnde aspecten, rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door de raad op 18 november 2020.

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de jaarrekening 2020 van gemeente Hengelo gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2020;
- het overzicht van baten en lasten over 2020;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen (inclusief WNT-verantwoording 2020);
- de SiSa-bijlage met verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (onderdeel verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen); en
- het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is het BBV.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol en het normenkader dat is vastgesteld door de raad op 18 november 2020 en het Controleprotocol Wet Normering Topinkomens ('WNT') 2020 vallen.

EH5ZF5XCP4K3-719873969-306

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Leonard Springerlaan 35, 9727 KB Groningen, Postbus 8060, 9702 KB Groningen

T: 088 792 00 50, F: 088 792 94 24, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van gemeente Hengelo zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Materialiteit

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip ‘materieel belang’ wordt toegelicht in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheid voor de controle van de jaarrekening’.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de bij onze controle toegepaste materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op €3.250.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% bedraagt en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2020.

Wij zijn met de raad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de €162.500 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen, of in het kader van SiSa of WNT, relevant zijn.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2020 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, onderdelen n en o, Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, en of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Inleiding;
- Leeswijzer;
- Raadsadvies en raadsbesluit;
- Jaarverslag;
- De financiën van de gemeente Hengelo;
- Programma realisatie;
- Paragrafen;
- Overig;
- Bijlage;
- Overige bijlage.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de raad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met het BBV; en voor
- de rechtmatige totstandkoming van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen; en
- een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De raad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze doelstellingen zijn een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten en een controleverklaring uit te brengen waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Groningen, 29 juni 2021
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door S.J. Dul MSc RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2020 van gemeente Hengelo

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 18 november 2020, het Controleprotocol WNT 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat:
 - de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
 - baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet, in alle van materieel belang zijnde aspecten, rechtmatig tot stand zijn gekomen.
- Het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing van de gemeente.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Ook het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente financiële risico's niet kan opvangen.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van de gemeente, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van de gemeente. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met de raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.